El Cançoner de Lladó i Navata

Obra del Cançoner Popular de Catalunya,
1926 i 1927

(Recollides per Antoni Bonell, Joan Tomàs i Lluís M. Millet)

A cura de

Jordi Jordà i Casademont

Norfeu

ÍNDEX

Presentació 9
Jordi Jordà i Casademont

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya 13
Jordi Jordà i Casademont

Les missions en que l'OCPC va ser a Lladó i Navata 23
Jordi Jordà i Casademont

Com es vivia aquells anys a Lladó 29
Joaquim Tremoleda

Com es vivia aquells anys a Navata 45
Pere Vila i Triola, Pere Lluís Gómez i Gil

Criteris de transcripció 53
Jordi Jordà i Casademont

Transcripció de la part de Lladó i Navata de la Memòria 63
Jordi Jordà i Casademont

Transcripció de les cartes que fan referència a Lladó i Navata 76
Jordi Jordà i Casademont

Cantaires de Lladó i Navata 97

Transcripció de les cançons de Lladó 107
David Antius i Campos, Raül Moliner i Tortosa i Manuel Pedreira Font

Partitures recollides l'any 1926 108
Partitures recollides l'any 1927 129

Transcripció de les cançons de Navata 183
David Antius i Campos, Raül Moliner i Tortosa i Manuel Pedreira Font

Partitures recollides l'any 1927 184

Sumari de les cançons 219
Jordi Jordà i Casademont

Sumari de totes les cançons recollides a Lladó l'any 1926 220
Sumari de totes les cançons recollides a Lladó l'any 1927 221
Sumari de totes les cançons recollides a Navata l'any 1927 222
Índex alfabètic de totes les cançons recollides a Lladó i Navata 223

Bibliografia 226

Aquest pdf és un breu resum de les pàgines del llibre.

Només hi ha una mostra de tres o quatre pàgines per capítol

PRESENTACIÓ

L'Associació Empordanesa de Música Popular i Tradicional –AEMPiT– va néixer amb un objectiu clar: promoure i difondre la música popular i tradicional, especialment la de l'Alt Empordà. Durant la commemoració del centenari de l'OCPC, vam aprofundir en aquesta recerca, investigant el material recollit en diferents anys a la nostra comarca. Aquest conjunt de cançons constitueix un veritable tresor cultural i històric, no només per a l'Alt Empordà, sinó també per a tothom que estima la nostra música, d'aquí i d'arreu. Són cançons que la nostra gent cantava fa cent anys, sovint apreses del pares i avis, amb orígens que remunten, com a mínim, al segle XIX i formen part de les nostres arrels més profundes.

Amb aquesta voluntat de compartir el nostre compromís amb la música popular i tradicional, vam decidir publicar totes les cançons empordaneses recollides a l'Obra del Cançoner. Davant la gran quantitat de material, optàrem per editar diversos volums, centrant-nos en poblacions o grups de poblacions properes. Vam iniciar el projecte amb *El Cançoner de Figueres*, publicat l'estiu de 2024, que inclou totes les cançons i tonades recollides a la capital de l'Alt Empordà entre els anys 1926 i 1927, i ara seguim amb aquest segon volum, *El Cançoner de Lladó i Navata*, que recull totes les cançons de les dues poblacions recollides en aquells mateixos anys i que teniu ara a les mans.

Aquest llibre és el resultat d'un treball meticulós i apassionat, un esforç conjunt per preservar les nostres arrels musicals i fer-les conèixer a les generacions actuals i futures. És fruit d'una investigació inestimable duta a terme l'any 1926 per Joan Tomàs i Antoni Bonell, el 1927 per Joan Tomàs i Lluís Maria Millet i el 1928 per Joan Tomàs i Joan Amades, que van recollir amb dedicació aquestes cançons de la nostra comarca.

També és el resultat de la feina seriosa i acurada que hem dut a terme recopilant documentació i transcrivint textos i partitures dels documents originals per fer-los més comprensibles. Aquest treball ha estat possible gràcies a l'esforç i suport dels companys i companyes de l'AEMPiT, amb una menció especial a en David Antius i Campos, Raül Moliner i Tortosa i Manel Pedreira i Font, que han fet una tasca valuosa en la transcripció de les partitures. També volem expressar públicament el nostre agraïment a l'Abadia de Montserrat, la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme, i el Centre de Documentació de l'Orfeó Català per la seva col·laboració.

A més, vull expressar el meu agraïment a en Quim Tremoleda i Trilla, que ha elaborat un capítol sobre com era Lladó i la seva gent, oferint una visió viva i detallada de la vida a l'època en què es van recollir les cançons. També, a en Pere Vila i Triola i en Pere Lluís Gómez i Gil, que han fet una tasca similar amb Navata, endinsantnos en el seu passat i les seves particularitats socials i culturals.

Més enllà d'aquest recull musical, aquest llibre és un testimoni viu de l'esperit de la gent de l'Alt Empordà en aquella època. A través dels diaris que els investigadors van escriure amb meticulositat, ens endinsem en el passat i tenim el privilegi de conèixer anècdotes i vivències divertides que ens apropen a la forma de vida de les persones de fa quasi un segle. És un viatge en el temps que ens commou i ens connecta amb les nostres arrels més profundes. Potser hi ha lectors que, tot i no tenir interès per les cançons, gaudiran d'aquest relat històric: estem segurs que, un cop començat, els serà difícil deixar-lo.

En aquesta publicació, trobareu no només les melodies i les lletres d'aquestes cançons, sinó també el llegat dels homes i les dones que les cantaren amb passió i fervor,

als quals hem d'estar molt agraïts. Cada pàgina recull les històries i els somnis d'aquells qui, amb la seva veu, han mantingut viva la nostra tradició musical. Les fotografies, noms i dades d'aquests cantaires, que publiquem també en el llibre, ens recorden que la música ha estat sempre al centre de la nostra identitat com a poble.

Per a l'Associació Empordanesa de Música Popular i Tradicional, aquests llibres que anem publicant, representen molt més que una simple publicació: són una oportunitat d'honrar el passat, enfortir el present i construir un futur ple de belleses melòdiques. Ens comprometem a continuar promocionant i difonent la música popular i tradicional del nostre país, conservant aquest llegat cultural perquè les pròximes generacions en gaudeixin i apreciïn la seva grandesa.

Així, doncs, us convidem a endinsar-vos en aquesta pàgina de la nostra història, a deixar-vos emportar per les melodies que van ressonar als cors dels nostres avis i besavis, i que, amb alegria i emoció, es continuen cantant avui dia. Aquest llibre és un testimoni del nostre passat, una oda al present i un llegat per a l'avenir.

Gràcies a tots i a totes per compartir aquest moment amb nosaltres i ser part d'aquesta meravellosa aventura musical. Que aquest llibre sigui una font d'inspiració i un record constant de la nostra identitat i amor per la música popular i tradicional!

Jordi Jordà i Casademont

President de l'Associació Empordanesa de Música Popular i Tradicional

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya

Jordi Jordà i Casademont

L'OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC) va ser possible gràcies al llegat econòmic de Concepció Rabell i Cibils,[1] una hisendada i intel·lectual, profundament compromesa en la promoció de la cultura catalana, que va propiciar i finançar aquest magne projecte. A la seva mort, l'any 1919, el seu vast patrimoni va ser administrat per la Fundació Concepció Rabell i Cibils, vídua de Romaguera. El seu cunyat, Rafel Patxot i Jubert,[2] va ser designat marmessor i executor testamentari, i es va encarregar de la gestió.

L'ànima de l'OCPC va ser Rafel Patxot, que, a l'octubre de l'any 1921, va fundar aquesta entitat i va establir les bases del que pretenia i de com ho volia aconseguir. La intenció era recollir, estudiar i publicar les cançons populars de les terres de parla catalana. La seva visió incloïa no només les «cançons pròpiament dites» sinó també una àmplia gamma de formes musicals, com els «cants i cantarelles d'infants, jocs infantils amb tonada, ballets, danses i comparses, tocades i crides típiques, i tota mena de música popular».[3]

Amb l'objectiu de recopilar la música i la lletra de les cançons d'arreu dels Països Catalans, ho va voler posar en mans de professionals de prestigi i capacitat suficient i

---

1. Concepció Rabell i Cibils (segle XIX, Sarrià o Sant Feliu de Guíxols - Barcelona, 1919) (font: Wikipèdia; consulta: 15/03/2024).

2. Rafael Patxot i Jubert (Sant Feliu de Guíxols, 1872 - Ginebra, Suïssa, 1964). Científic, astrònom i meteoròleg, destacat mecenes. https://universpatxot.diba.cat/ca/rafael-patxot (consulta: 15/03/2024).

3. Joan Puntí i Collell. Cròniques de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, anys 1921-1922, dins *Materials de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya*. Vol. I, fascicle 2 (Barcelona, 1928), pàg. 328.

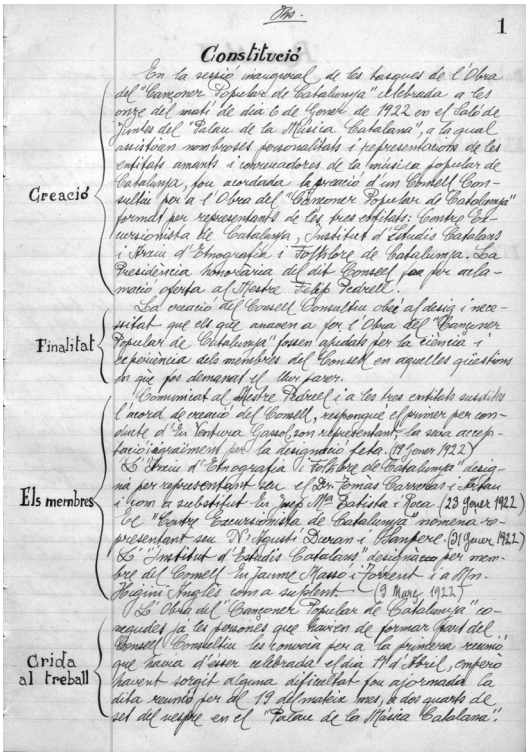

Primera pàgina de l'acta de constitució del Consell Consultiu de l'OCPC. CEDOC 2.1_1138

per això ho va encarregar a l'Orfeó Català, amb seu al Palau de la Música. Ho va demanar al fundador i president de l'Orfeó, Lluís Millet i Pagès,[4] després d'unes converses prèvies, en una carta del 28 d'octubre de 1921, on s'explicaven els detalls i la rellevància del projecte, «com a executors testamentaris de na Concepció Rabell i Cibils, […] venim a proposar-vos l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Voldríem fer un corpus musical de totes les cançons populars nostres: les que ja són publicades; les moltes que hi ha recollides, emperò romanen inèdites; les que encara ignorem, per mor de que vaguen esquerpes per les nostres contrades, on caldrà sobtar-les»[5]. No era només la recollida de cançons, sinó també el seu estudi i arribar a una «síntesi que revelés el veritable valer de l'ànima musical catalana». Es pretenia també facilitar material musical als compositors per tal que sorgissin noves composicions a partir de la rica i variada musicalitat de les terres de parla catalana. Lluís Millet li contestà el 9 de novembre de 1921[6] dient-li que la proposta «és acceptada […] amb un gran goig i un profund agraïment» i destacant que «en la cançó popular hi ha la llavor de tota música, la força virginal promotora de tota eclosió màxima. Per això la cançó tradicional del nostre poble és el nostre amor, l'estímul que mou i enllumena els nostres delits». El dia 6 de gener de 1922 va tenir lloc la sessió inaugural oficial de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya al Saló de Juntes del Palau de la Música Catalana. Hi van ser convocades una dotzena d'entitats i una trentena de personalitats, algunes d'altres localitats dels Països Catalans, com Perpinyà, Mallorca i València.

---

4. Lluís Millet i Pagès (El Masnou, 1867 - Barcelona, 1941). Músic i fundador de l'Orfeó Català.

5. Materials de l'OCPC. Vol. I, pàg. 419.

6. CEDOC. Correspondència de Ll. Millet a R. Patxot. R788.2

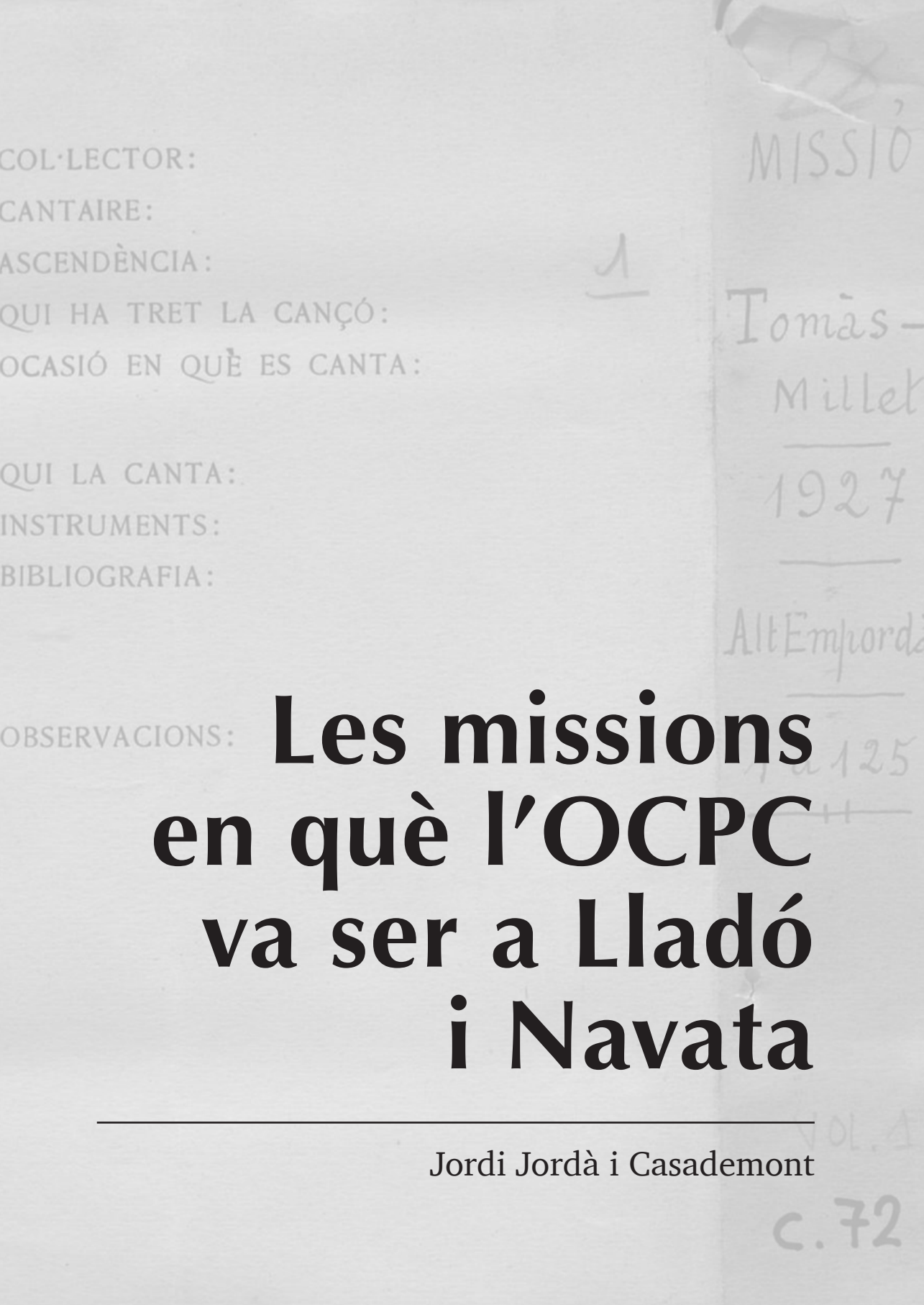

Les missions en què l'OCPC va ser a Lladó i Navata

Jordi Jordà i Casademont

LES MISSIONS EN QUE L'OCPC VA SER A LLADÓ I NAVATA

Tot i que els missioners van visitar l'Alt Empordà en cinc ocasions, només van fer recollides de material a Lladó el 29 d'agost de 1926 i els dies 26 de juliol i 5 i 18 d'agost de 1927. A Navata hi van ser els dies 16 i 23 d'agost del mateix any.

L'any 1926, Antoni Bonell i Joan Tomàs van finalitzar la recollida a la Garrotxa i van aprofitar els dies restants per començar la seva tasca a l'Alt Empordà, missió que tenien prevista per a l'estiu següent. Entre el 26 i el 28 d'agost van treballar a Figueres i el dia 29 es van desplaçar a Lladó.

El 23 d'agost de 1926, Joan Tomàs va escriure des de Besalú una carta al mestre Millet, en què li donava noves de la missió a la Garrotxa[19] i li comunicava que aprofitarien els dies que els quedaven per anar fins a Figueres i, des d'allà, visitar alguns dels pobles del voltant:

> *Sr. en Lluís Millet*
>
> *Estimat mestre; Primerament, he de demanar-li que em perdoni si enguany no li he escrit fins ara; no ho extranyi, les cançons no ens deixen respirar gràcies a Déu, i cregui s'arriba al vespre amb més ganes d'anar a dormir que de res més, després d'haver anat tot el dia per aquests mons de Déu, sota el sol gairebé africà que cuida ennegrir-nos i torrar-nos. Tenim actualment 415 cançons i si Déu ens dona sort, d'aquí que acabem la missió, potser passarem de 500, jo així ho espero que amb els vint dies que falten, les farem. […]*
>
> *La missió ha anat bé, gràcies a Déu, com pot veure pel nombre de cançons que tenim recollides. […]*

19. Fons Lluís Millet Pagès - Lluís Millet Millet. Correspondència Tomàs-Millet. R107.4 - CEDOC.

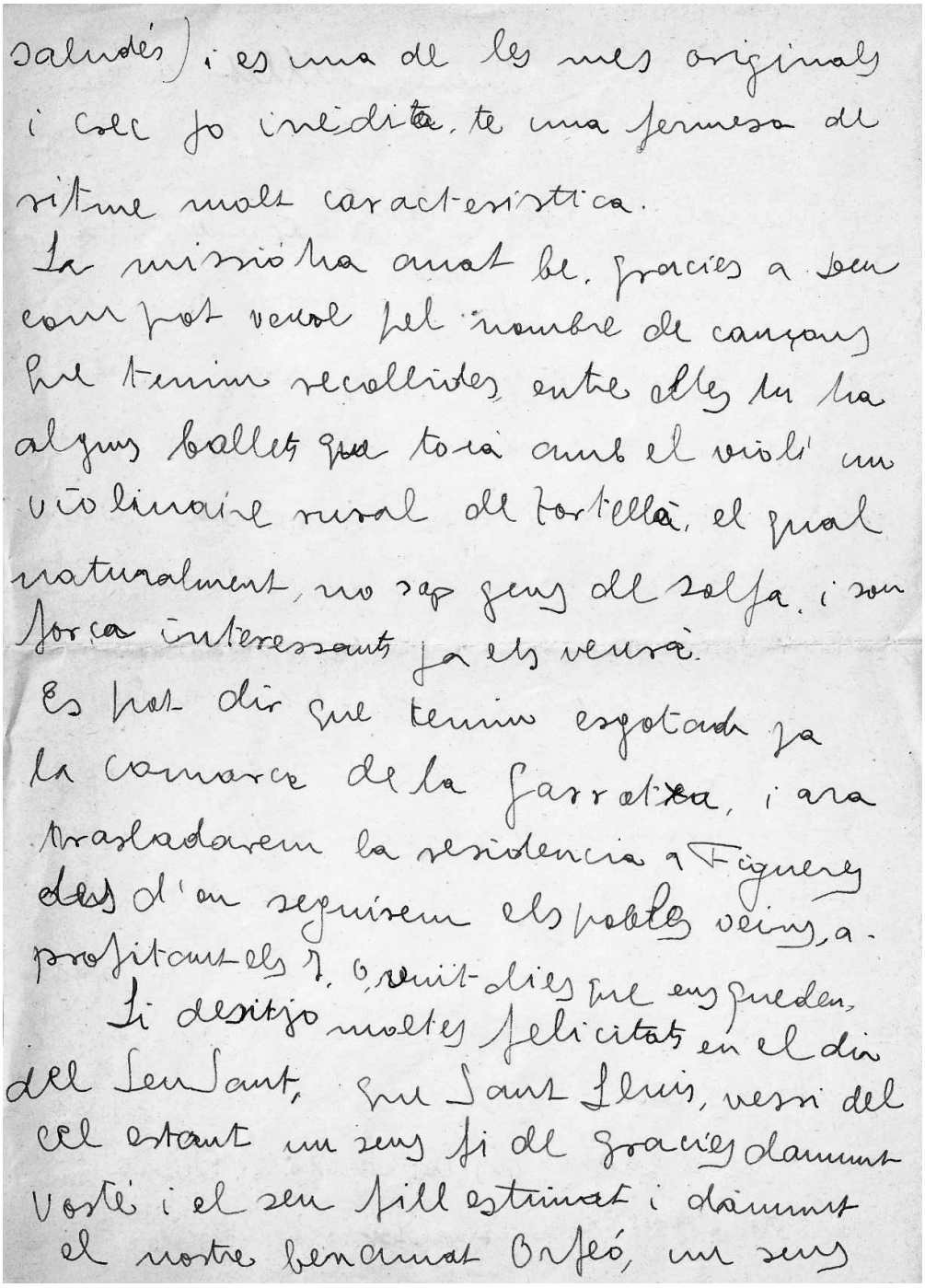

Part de la carta manuscrita en què Joan Tomàs explica que aniran a Figueres.
CEDOC Correspondència Tomàs-Millet. R107.4.3

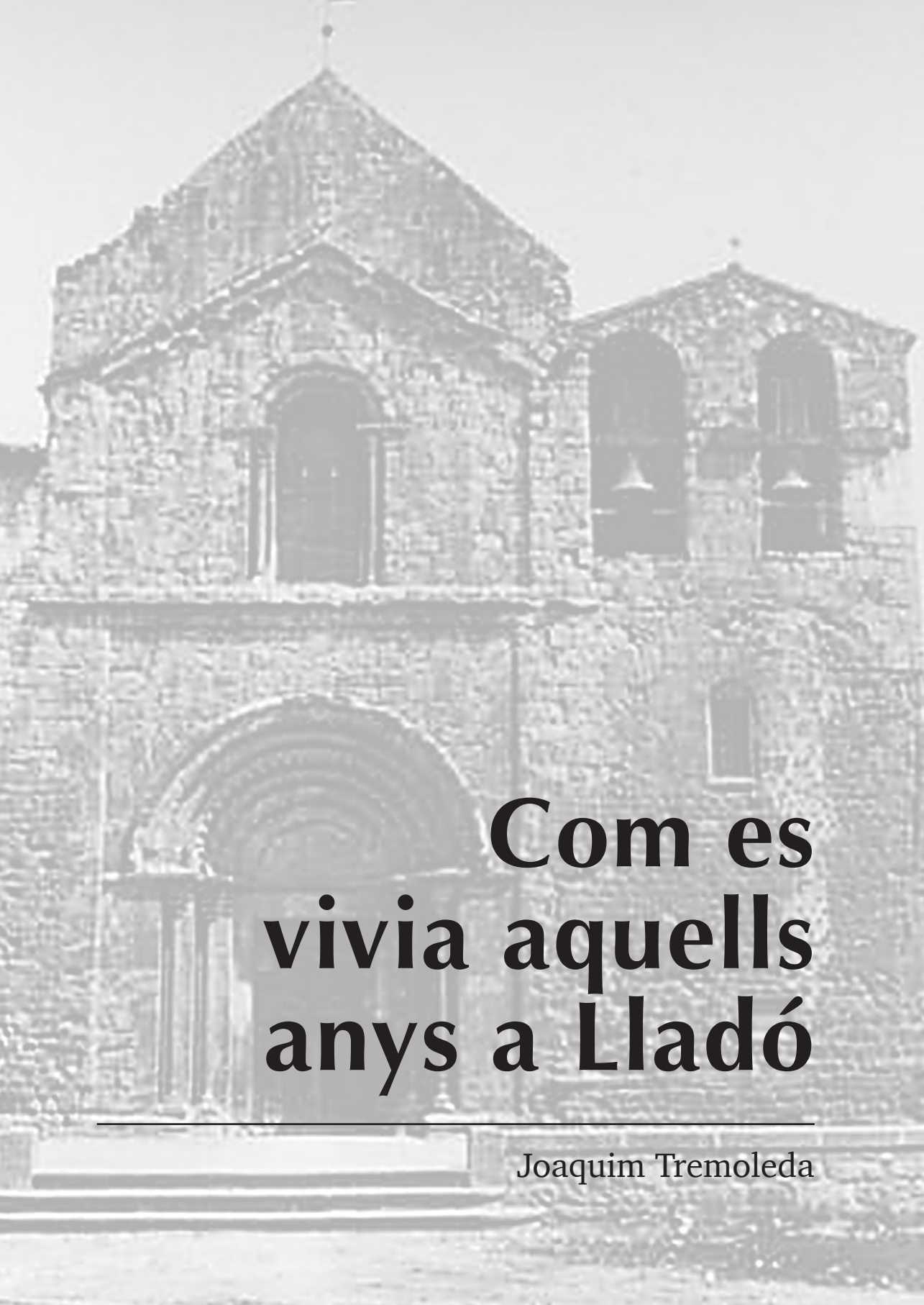

Com es vivia aquells anys a Lladó

Joaquim Tremoleda

LLADÓ A L'ÈPOCA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA (1926-1929)

Quan es posa en marxa el projecte de l'Obra del Cançoner Popular, en forma de missions que recorren el territori català per tal de recopilar les cançons que la gent cantava habitualment, la vida als pobles feia el seu curs normal, amb la necessitat i la dura realitat de la gent per guanyar-se la vida.

Políticament fou una època convulsa. El període de la Restauració borbònica correspon a una cinquantena d'anys, que es troben a cavall entre el segle XIX i el segle XX, entre el 1874, data del pronunciament del general Martínez Campos, que va posar fi a la Primera República Espanyola, i el 14 d'abril de 1931, amb la proclamació de la Segona República. En general, és un període de crisi econòmica, que deriva de les experiències terribles de les guerres carlines, que encara motivaren alguns aldarulls, com el del 6 de juliol de 1890, dia en què estava programada una festa cívica a Lladó per part dels republicans, en memòria de Manuel Pérez y Pérez, que fou afusellat pels carlins el dia 5 de juny de 1875. Aquell dia estava prevista la inauguració d'una piràmide en record seu, però quan van acudir a l'acte es van trobar que el monument havia estat enderrocat, com s'explicava al periòdic setmanal *La República*.

A grans trets, podem dir que aquest període, que va fins a finals del tercer decenni del segle XX, va ser molt important i va configurar molts aspectes de la realitat del poble actual.

El terme municipal

Lladó sempre ha tingut un terme municipal petit, però el nucli històric és compacte, i a principis del segle XX hi vivia molta població dispersa (Fig. 1). Fins als anys trenta del segle XX Lladó mantingué una xifra de població d'un miler de persones aproximadament, tot i que veníem de màxims històrics, amb 1.458 habitants l'any 1860, i amb 1.051, l'any

Vista del nucli del poble de Lladó des de l'oest, presidit per l'església de Sant Feliu, i s'aprecia, al fons, la serra de Rodes. (Foto: Joaquim Tremoleda).

1920. Poc més tard, però, el descens de població, a causa de l'èxode rural, va esdevenir progressiu, i l'any 1930 la població era de 934 habitants.

Es conserven les actes de delimitació del terme municipal, que daten del 14 de febrer de 1928, dia en què es feu el reconeixement de fites amb presència de l'alcalde, Emili Armadà, els regidors Pere Juanola, Jaume Caixàs i Lluís Font, i el secretari, Joan Planesas; s'hi demanà també la presència de gent gran que coneixien els límits, que en aquest cas foren Bonaventura Torrecabota i Felip Mir. El terme limita a l'est amb el de Navata, per darrere de Can Pou, seguint el curs de la riera Raticó fins que s'uneix amb el Manol. Pel nord confronta amb Cistella. Els límits oest i sud toquen amb el terme de Cabanelles, que comença a ponent de Lambrí, i segueixen per l'antic municipi de Sant Martí Sasserres, Vilademires i el nucli de Cabanelles, que es troba a la part meridional. Sobre la línia que delimita Lladó amb Cabanelles tornem a trobar una acta del dia 7 de gener de 1944, signat pel capità topògraf Valentín Manzano del Servicio Geográfico del Ejército. En la mateixa data de l'acta es va confeccionar un croquis amb els disseminats i la seva població, que eren definits com segueix: «G. L. Cabota (nord) i Caserío Pujol (nord, sota Can Cabota) 20 hab.; G. L. Roura (oest) 12 hab.; G. L. Llavanera (sud) 15 hab.; Caserío Manol (est) 26 hab.; Lugar (LLADÓ) (centre) 496 hab. Total: 569 hab.»

Pere Vayreda esmenta les diverses partides territorials que integren la localitat: el Bach de la Sala (antigament Vallagelà), Manol de Dalt i Baderres, a la part de tramuntana; Manol de Baix, Mas Ribes i la Grillera, a llevant; el Pujol, Manonell, Serra del Mig i la vila, que ocupen la part central; Mercadell, la Tria, amb el Pla d'en Brujó, a migjorn, i la Vall de Llor (ara riera d'en Roure), a ponent.

L'economia

Les activitats econòmiques principals del poble estaven vinculades al sector primari. L'agricultura, que constituïa la base per al sosteniment i l'ocupació de la major part de la població, va passar per moments de gran dificultat a la comarca. El 1879 la fil·loxera entrava a l'Empordà i l'any següent es produïren els fets de Llers, com a expressió del malestar dels propietaris i conreadors de vinya arran de les mesures impulsades per a intentar frenar l'avanç de la fil·loxera, que va provocar una revolta que va mobilitzar el poble sencer de Llers i va obligar a suspendre les mesures uns mesos.

Un dels potencials econòmics més importants de Lladó era el conreu de l'olivera i l'elaboració de l'oli. El 1865 a l'Empordà hi havia 434 trulls, que representaven el 65%

El pas de la riera per la zona dels absis de Santa Maria i la zona on s'edificà el Sindicat Agrícola l'any 1905, des de la plaça Major (Foto: Cañellas, Josep M. Àlbum Rubaudonadeu. Biblioteca Fages de Climent, Figueres).

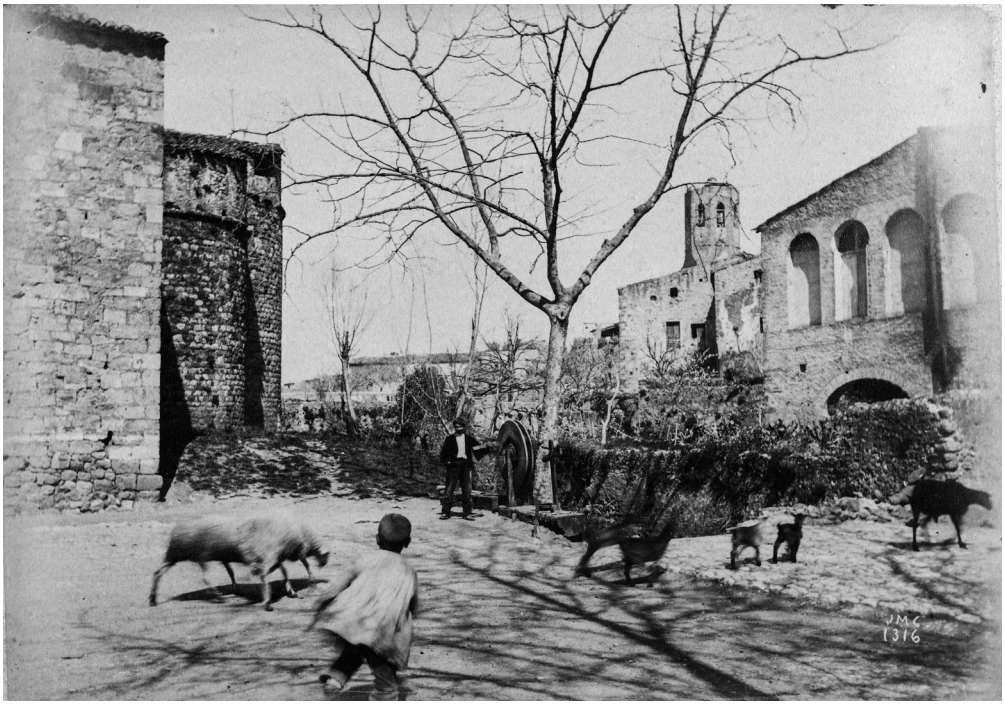

Com es vivia aquells anys a Navata

Pere Vila i Triola
Pere Lluís Gómez i Gil

NAVATA EN ELS ANYS QUE VAN PASSAR A RECOLLIR CANÇONS (1927)

La memòria, el record dels fets, la manera de viure i el recull de la informació són vitals perquè les cançons arribin amb tota la seva extensió i qualitat a les generacions futures. L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, endegada a principis del segle passat, és molt important perquè les cançons, les rondalles, les corrandes i les caramelles que s'anaven transmeten per via oral, de generació en generació, no es perdessin amb el pas del temps.

Es disposa del material recollit, que s'ha anat conservant malgrat el temps passat i ara es tracta de fer-lo arribar al poble en general. El 2024 va veure la llum un llibre amb el material recollit pels missioners a Figueres. Ara tenim a les mans el conjunt corresponent als pobles de Navata i Lladó, amb les lletres, les músiques i els noms dels cantaires que van oferir els seus records musicals.

La vila de Navata pertany a la comarca de l'Alt Empordà, de la qual constitueix el límit occidental. Més enllà, queden els municipis de Cabanelles i Lladó, que alguns consideren la Garrotxa de l'Empordà. El nucli urbà es troba al bell mig d'una plana lleugerament ondulada, adossada a unes muntanyes, i el conjunt ofereix l'aspecte d'una terrassa orientada vers el mar. Les seves terres en part queden limitades pels rius Fluvià a la part sud i el Manol a la nord. També trobem la riera de l'Àlguema, que neix a la serra del Mont, passa per terres de Lladó i, després de travessar per la part oest i sud de Navata, segueix el seu curs fins a desembocar al riu Manol, a Santa Llogaia d'Àlguema.

A més del nucli de Navata, el terme municipal comprenia a la primera meitat del segle XX, el nucli de Canelles, amb l'església de Sant Esteve, el disseminat de Can Miró, amb l'església romànica de Sant Pere (segle XII) i els barris de Colomer i Muntaner.

Segons la Viquipèdia, la població de Navata havia arribat a un màxim de 1.137 habitants l'any 1857. En el moment que passaren pel poble els missioners, havia

disminuït a uns 900, i posteriorment va anar davallant fins a arribar a un mínim de 610, l'any 1981. Des d'aleshores la població ha anat augmentant degut a la construcció de noves cases, blocs de pisos i la posada en marxa del camp de golf Torremirona, fins a arribar pràcticament als 1.500 habitants.

Políticament, el pronunciament de Miguel Primo de Rivera, perpetrat a Barcelona el 13 de setembre de 1923, posà fi al vell edifici de la Restauració borbònica i no va destorbar gaire la gent. L'opinió pública estava cansada de la ineficàcia del parlamentarisme espanyol i, a més, es pensava que el canvi no seria hostil a les peculiaritats catalanes. No fou així. El nou règim es caracteritzà per la persecució de la llengua i es revelà intolerant en la qüestió del regionalisme i absolutament hostil a l'autonomisme, que confonia amb el separatisme.

Quina imatge del poble es devien trobar durant el seu pas per Navata? Bàsicament una vida pagesa, de subsistència, dedicada al cultiu de l'olivera i la vinya, com a font principal de recursos, amb una mica de bestiar, als baixos de la casa: alguna truja, gallines, conills, vaques i l'animal per a treballar la terra. Els carrers, excepte algun d'empedrat, eren de terra i quan plovia estaven plens de basses. L'enllumenat elèctric no arribà a Navata fins al 1918, per part de l'empresa Industrias Coromina, S. A., que va estendre la línia que tenia a Crespià i que portava energia produïda per les dues centrals de la conca del Fluvià, prop d'Esponellà. Al veïnat de Canelles no va arribar-hi fins al 1962, procedent d'una línia d'Orfes. Els diumenges es feia ball amb pianola i quan arribaven les festes de Sant Antoni i del Carme venien orquestres, que arrossegaven el jovent dels pobles veïns. Els homes treballaven el tros amb l'ajuda de l'animal; les dones cuidaven el bestiar de casa i ajudaven en el camp, quan feia falta. Els avis i la mainada col·laboraven en tot el que

Paret i torra del castell de Navata, mal dit dels "moros." Foto: Associació Amics de Navata.

podien. Una dita deia «d'olives i glans, tant cullen els petits com els grans». Una vida senzilla i lenta.

Tanmateix, amb la fredorada del febrer del 1956, la vida i l'economia del poble va canviar d'una manera impensable, ja que, en morir la major part de les oliveres, devia semblar un daltabaix important en aquells moments. Les van arrencar, van vendre la fusta i en lloc seu començaren a cultivar cereals i farratges per a alimentar el bestiar, i, malgrat la desgràcia inicial, a poc a poc l'economia local va canviar d'una manera molt important. En el segle XX hi ha hagut una gran transformació rural; queden pocs pagesos, però amb la maquinària actual es treballa quasi tota la terra. Pel que fa a la vinya, va anar davallant per la plaga de la fil·loxera a finals del segle XIX i principis del XX, encara que no era un cultiu tan extens.

La propietat de la terra era un factor determinant de la desigualtat i de l'estratificació social. La societat agrària i rural va sofrir, des de les primeres dècades del segle XX, una transformació accelerada i convulsa.

Durant aquells primers anys del segle XX, van créixer fórmules associatives, més impulsades pels rectors, que no pas pels hisendats, encara que alguns donaren suport i hi participaren com a dirigents. Foren sindicats catòlics en oposició als sindicats de classe urbana, o com els de les zones més castigades per la fil·loxera d'orientació esquerrana. L'associacionisme al poble va ser important durant el segle XX, tal com es reflecteix en el llibre que va veure la llum l'any 2004, *Un segle d'associacionisme agrari a Navata*, escrit per Erika Serna i Albert Testart.

L'associació més antiga de què tenim constància és la Sociedad de Socorros Mutuos La Unión, sota l'advocació de Sant Roc, que es va constituir oficialment el 27 de novembre del 1903. Tanmateix, ja existia abans, ja que a la parròquia es guarda un penó brodat amb la imatge del sant, el nom de l'associació i la data de 1881. La seva funció venia a ser com la Seguretat Social d'avui dia, però d'àmbit local. Només podien formar-ne part els homes que fossin majors de 16 anys i que en tinguessin com a màxim 50. Per a donar-se d'alta, calia justificar el seu bon estat de salut. Pagaven una quota mensual i si es posaven malalts havien d'informar l'Associació, que ho anotava en un llibre que ens ha arribat, i, en rebre l'alta percebien la indemnització segons el barem establert, depenent de la durada del temps de baixa. També se'ls abonava l'import de la medicació.

Posteriorment a les dates de la visita dels missioners, es donaren d'alta d'altres associacions, com la Sociedad Recreativa La Unión, que es cuidava d'organitzar el ball dels diumenges i de les festes majors, que al final va acabar integrant-se en la Sociedad de Socorros Mutuos La Unión.

Una altra associació de la qual disposem documentació fou la Sociedad Protección de Animales Bovino, Caballar y Mular, que va existir del 1932 al 1939. Els socis havien d'informar dels animals que tenien i els membres de la junta feien la

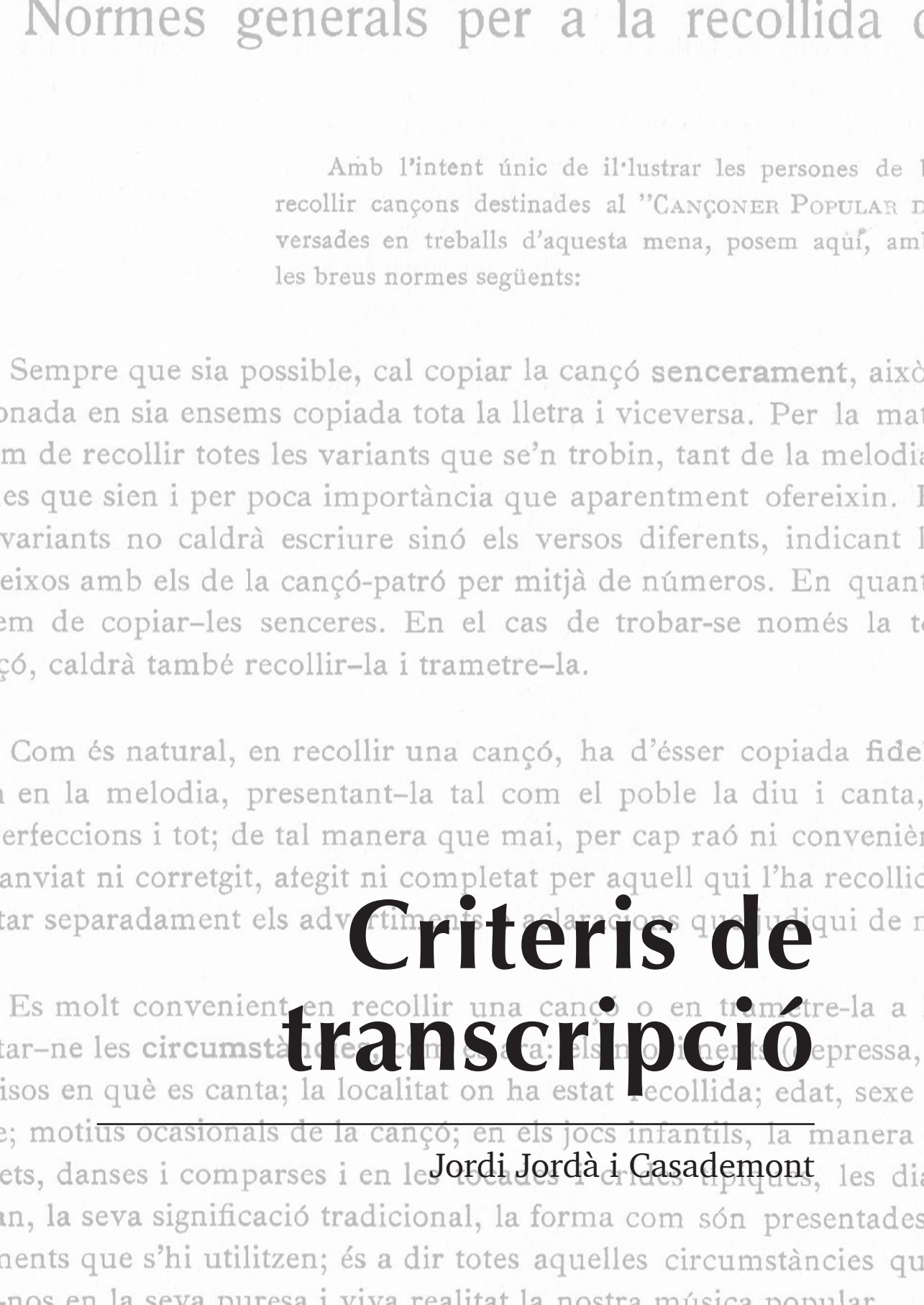

Criteris de transcripció

Jordi Jordà i Casademont

CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ

La documentació amb la qual hem treballat, que inclou la memòria i les cartes, va ser redactada entre els anys 1926 i 1927, gairebé fa un segle. Les lletres de les cançons, si bé es van escriure en el mateix període, recullen la tradició oral i podrien tenir els seus orígens molts anys o dècades abans. A més, presenten notables diferències lingüístiques respecte als altres documents, per la qual cosa les tractarem per separat.

Cal tenir en compte que la memòria, les cartes i les cançons de 1927 van ser escrites de manera alternativa per Joan Tomàs i Lluís M. Millet. Tot i que presenten dos estils i enfocaments similars, es poden copsar lleugeres diferències entre ells. El treball es basa en els manuscrits originals que van deixar, i en alguns casos pot ser difícil interpretar algunes paraules o ha calgut completar la puntuació per a facilitar-ne la comprensió. Per a aquesta tasca, hem utilitzat els originals que es troben al Fons Joan Tomàs[20] i al Fons Lluís Millet Pagès i Lluís M. Millet Millet[21].

La memòria i les cartes van ser escrites dia a dia. Reflecteixen els esdeveniments, les observacions fetes i les converses amb la gent, i s'hi utilitza un llenguatge quotidià que era propi de l'època. Pel que fa al context de la redacció dels textos, cal tenir en compte que la *Gramàtica catalana*, de Pompeu Fabra, es va publicar l'any 1918 i que el *Diccionari general de la llengua catalana*, considerat el diccionari normatiu,[22] no va veure la llum fins al 1931. Per tant, els missioners es movien en

20. Fons Joan Tomàs. Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural de la Generalitat de Catalunya.

21. Fons Lluís Millet Pagès i Lluís M. Millet Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC).

22. Wikipèdia. (consulta: 20/01/2025).

una època prenormativa en la qual l'ús del llenguatge era més lliure i flexible, i es feien servir moltes paraules que ara considerem incorrectes. En aquest sentit, trobem en els textos diversos barbarismes, principalment castellanismes, que eren habituals en aquella època i que en alguns casos s'han conservat fins avui dia.

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya tenia com a objectiu conèixer la cultura i la identitat catalanes i aprofundir-hi, capturant una imatge fidel del país en aquell moment. Per això, s'ha respectat de manera total i rigorosa tant el contingut com l'estil de l'escriptura original. Únicament s'han corregit petites errades ortogràfiques per a facilitar la lectura. En algunes ocasions, s'ha afegit alguna paraula per a aclarir algun aspecte del text, sempre entre claudàtors ([ ]). El text es presenta tal com va ser escrit, amb algunes paraules subratllades pels autors per a indicar que eren reproduccions literals de l'oralitat. Tot i que eren conscients que no eren correctes, van optar per respectar-les com a mostra d'honestedat. Aquestes paraules subratllades es mantenen en aquesta transcripció.

Com és natural, el text presenta castellanismes, gal·licismes i altres incorreccions lingüístiques habituals a l'època. Si bé hauríem pogut destacar-les en cursiva, hem optat per respectar l'escriptura original dels autors. Aquesta decisió respon a dos motius: d'una banda, considerem que el text és un reflex fidel del mode de parlar de l'època. D'altra banda, confiem en la capacitat del lector per a identificar les incorreccions, comprendre el context i discernir el significat del text.

Respecte a les cançons, abordarem la música i les lletres per separat, començant per comentar aquestes últimes.

El Consell Consultiu que es va crear per a organitzar la recollida de material per a l'Obra del Cançoner Popular, en una reunió celebrada el 19 d'abril de 1922, va acordar publicar una proclama de la qual es van trametre més d'un miler i mig d'exemplars a tots els orfeons i cobles de Catalunya, a multitud de periòdics de l'època i a entitats i particulars de tots els territoris de parla catalana que poguessin i volguessin aportar material per a aquesta finalitat. Amb l'objectiu d'homogeneïtzar la recollida de cançons, el Consell va dictar unes normes, anomenades *Normes generals per a la recollida de cançons*.[23]

Aquestes normes, que s'expliquen de manera detallada i extensa, deixen molt clar què es buscava. A continuació, les reproduïm:

> «Amb l'intent únic d'il·lustrar les persones de bona voluntat que, desitjant recollir cançons destinades al "CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA", no estiguin versades en treballs d'aquesta mena, posem aquí, amb caràcter popular i general, les breus normes següents:

23. Materials OCPC. Volum I, fascicle 2 (Barcelona, 1928) pàg. 423

Transcripció de la part de Lladó i Navata de la Memòria

Jordi Jordà i Casademont

TRANSCRIPCIÓ DE LA PART CORRESPONENT A LLADÓ I A NAVATA DE LA MEMÒRIA DE LA MISSIÓ NÚMERO 29 DE L'OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA, L'ESTIU DE 1927

Els missioners que es van desplaçar pels Països Catalans recollint les cançons i els costums de la població en aquella època, a més de recollir meticulosament el material que cercaven, també redactaven memòries on narraven les seves experiències: com era la gent, els desplaçaments –sovint complicats–, les anècdotes i les històries locals i personals de les persones que van conèixer, etc. Així, aquestes memòries esdevingueren tot un reflex de la societat d'aquell moment.

De la narració feta l'any 1927 per Joan Tomàs[24] i Lluís M. Millet,[25] n'hem extret la part que correspon a Lladó i a Navata, ja que és la que ens interessa en aquest cançoner. La resta del material serà objecte de futures publicacions, on anirem reproduint les cançons recollides en altres poblacions de l'Empordà.

Aquesta missió es va dur a terme entre els dies 23 de juliol i 24 d'agost. Ambdós missioners es van allotjar a l'Hotel París, situat a la Rambla de Figueres, un establiment de prestigi que, probablement, en aquell moment, era el millor de la ciutat.[26]

Aquest hotel els va servir com a punt central des d'on van recórrer la comarca aquell estiu, i no només això, sinó que, en alguns casos, quan el cantant informador,

---

24. Fons Joan Tomàs i Parés, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. 1.6.58.8

25. Fons Lluís Millet Pagès i Lluís Millet Millet, Centre Documentació Orfeó Català (CEDOC). 3.21_2189.1

26. Des de l'any 1982, l'edifici alberga el Museu del Joguet de Catalunya, a Figueres.

que ja els havia cantat algunes cançons al seu poble, en tenia més per cantar, quan anava el dijous al mercat de Figueres els les cantava i aprofitaven per completar el recull.

Tant Joan Tomàs com Lluís Maria Millet sovint escrivien cartes al gran mestre Millet, director de l'Orfeó Català, entitat responsable del recull de cançons per a l'OCPC, i pare d'en Lluís Maria. En aquestes cartes, explicaven com els anaven les coses i compartien anècdotes de la recerca. Amb l'objectiu de mantenir la claredat i evitar la confusió entre la memòria i les cartes, presentem els textos que els reprodueixen en apartats diferents; en primer lloc, la memòria, i més endavant, en un altre capítol, les cartes.

L'estiu anterior, el del 1926, van conèixer Pere Vayreda,[27] que els va ajudar molt ja que els va aportar cantaires que els van cantar tonades que van recollir. Aquest any 1927 van anar a buscar-lo directament, i els va seguir ajudant, i molt. Veurem a la part de la crònica que transcrivim tot seguit, la que es refereix a Lladó, que la seva ajuda va ser molt transcendent.

Durant els dies que van treballar en aquesta missió, van recórrer vint pobles, entre aquests Lladó i Navata. Només transcriurem els referents a aquests dos pobles, per això els dies de la crònica són saltats.

26 de juliol

Amb l'auto que surt a les 8 del matí i fa el servei de Figueres a Olot hem marxat cap a Lladó, però hem baixat a Navata, perquè Lladó queda a 4 km lluny de la carretera principal. A Navata hi ha un home que té una camioneta i amb ella ens ha portat fins a Lladó, poble que ja havíem visitat l'any passat, però no havíem deixat ben llesta la feina.

Hem anat tot seguit a veure a Don Pere Vayreda i Olivas, senyor molt estimat a n'aquest poble, el qual junt amb la seva esposa ens han rebut amabilíssimament (ja l'any passat ho havien fet així).

Naturalment sense dir-l'hi ha suposat el motiu de la nostra visita a Lladó i s'ha lamentat de que no li haguéssim avisat la nostra anada, perquè ell hauria preparat el terreny, però, és clar, també s'ha fet càrrec que a nosaltres ens és impossible fixar dia per anar enlloc.

---

27. Pere Vayreda i Olivas. (Beuda, 1877 - Lladó, 1944). Fill d'Estanislau Vayreda i Vila. Historiador. Publicà estudis d'etnografia i d'història local: *El priorat de Lladó i les seves filials* (1930), *Santa Maria del Mont* (1931) i *Supervivència de festes agrícoles primitives* (1931). https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/pere-vayreda-i-olivas - (consulta: 21/01/2025). Els va ajudar molt durant les tres missions que van fer a l'Empordà.

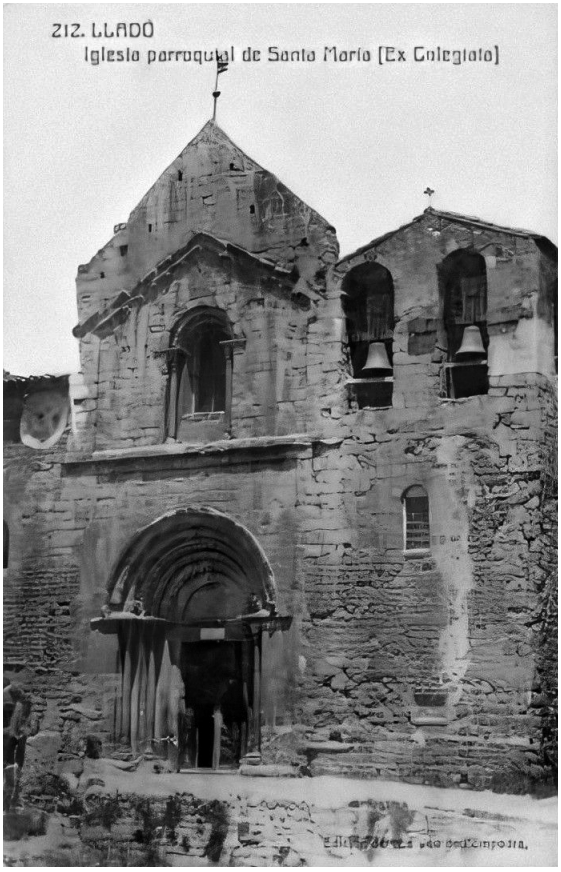

Església de la col·legiata romànica de Lladó. Foto: La Veu de l'Empordà.

A nosaltres ens interessava sentir una dona rossellonesa que viu a Lladó i ja l'any passat ens deixà una agradabilíssima impressió per la novetat de les melodies i el lèxic característic del Rosselló dels textos de les cançons, i també per la justa afinació, la interpretació i la veu que treu, que es veu que de jove l'havia tinguda molt bonica.

Enterat del nostre desig, el Sr. Vayreda ha enviat a buscar la bona dona. Mentre esperàvem que vingués, ens ha acompanyat a visitar la col·legiata romànica del segle XII de Santa Maria, la qual té una porta que és un veritable joiell de l'art romànic. Després d'haver passat pels carrers que tenen més caràcter d'antigor, hem tornat a casa del Sr. Vayreda, i al cap de poca estona ha arribat la Marie, o la *Maria Gavatxa,* com li diuen aquí, la bona velleta que el Sr. Vayreda havia enviat a cercar.

Ha arribat cansada i acalorada, i feia mala carota, fa dos o tres dies que la dona no es troba bé, l'any passat li va succeir lo mateix, no va poguer cantar totes les cançons perquè l'estómac li feia mal. Malgrat això, avui n'ha cantat tres, dues d'elles interessantíssimes: el «Comte l'Arnau» d'una bellíssima melodia (potser una de les melodies més boniques de l'actual recull) i el text (que no el recorda gairebé gens) ben rossellonès; i «Le petit joli tambour», variant dels «Tres tambors» en francès, cantada amb una accentuació enèrgica, que li donava un caràcter marcadament guerrer. Acabada aquesta cançó a la pobra dona li ha agafat un rodament de cap i, és clar, ha tingut de desistir de cantar. Vulgue's que no se n'ha anat, i no ha fet cas del Sr. Vayreda ni de nosaltres, que li dèiem que no es mogués fins que li hagués passat el rodament: és que avui encara no ha es-

«Pomeret», i el 357, variant molt curiosa de «Sta. Agnès». És llàstima que la cantaire no tingui més temps, perquè encara li queden cançons per cantar. El Sr. Trullol ens avisarà el dia que aquesta bona dona pugui estar per cantar, demà té d'anar a Bàscara a l'escorxa i no sap els dies que estarà fora.

Donem per acabada la jornada d'avui després d'haver parlat una bella estona amb el Sr. Trullol dels seus bons temps. Prenem comiat ben contents de la tasca d'aquesta tarda, que ha estat aprofitadíssima. Han sortit 12 cançons amb poques hores.

18 d'agost

[Passen el matí a Figueres, on reben el Sr. Pere Vayreda.]

[…] aquest matí en llevar-nos i bo i esperant al Sr. Vayreda (el qual ens té anunciada una visita aquest matí) fem projectes per tal d'aprofitar la tarda. Avui és mercat a Figueres i no cal pensar moure's al matí. Després de molt pensar mig decidim anar a Cantallops,[31] on suposem que el nostre amic Toldrà [Eduard] haurà buscat cantaires, car ja des de Barcelona sabia que un dia o altre hi aniríem.

Encara durava l'anterior conversa quan s'ha presentat el Sr. Vayreda de Lladó i ens ha dit que la Barrala (la vella de Can Barral, ja coneguda per nosaltres per haver-nos cantat cançons dues tardes) sabia encara més cançons, ell mateix n'havia pres nota d'algunes per si podia interessar-nos tornar-hi. Sense cap mena de dubte acceptem la seva proposició i decidim anar-hi a la tarda mateixa, ja que l'anada a Cantallops no és del tot assegurat i no podem perdre temps perquè se'ns acaben els dies. No sabent com regraciar a n'aquest digníssim Sr. tot lo que fa per la nostra Obra, li preguem que es quedi a dinar amb nosaltres. Ho accepta de bon grat i nosaltres n'hi restem agraïts. Tot esperant l'hora de dinar, el Sr. Vayreda va a fer alguna diligència i nosaltres repassem la col·lecció que ja fa bonic. No cal dir com tot dinant el tema general de conversa ha sigut l'Obra del Cançoner i la missió de l'Empordà.

El Sr. Vayreda cada vegada se'ns mostra més interessat per la nostra obra i va veient la trascendència de la mateixa.

Havent dinat, amb un taxi, ens n'anem tots 3 cap a Lladó. L'esposa del Sr. Vayreda, que mig esperava la nostra visita, ens fa reposar una petita estona a casa seva. Després del breu repòs i amb la companyia de Dn. Pere Vayreda, emprenem la marxa cap al mas Barral, gairebé que ja sabem el camí de memòria. Tornem a

31. No van anar a Cantallops. Eduard Toldrà, músic de prestigi, casat amb una cantallopenca, hi feia estades. Havia recollit ell mateix i pel seu compte 51 cançons, que, més tard, va donar a l'OCPC.

Transcripció de les cartes que fan referència a Lladó i Navata

Jordi Jordà i Casademont

TRANSCRIPCIÓ DE LES CARTES ENVIADES PER JOAN TOMÀS I LLUÍS M. MILLET AL MESTRE LLUÍS MILLET I PAGÈS I AL MESTRE FRANCESC PUJOL I PONS, PARLANT DE LA MISSIÓ NÚMERO 29 DE L'OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA, L'ESTIU DE 1927

Lluís Millet i Pagès i Francesc Pujol i Pons eren al capdavant de l'Orfeó Català,[32] amb seu al Palau de la Música, a Barcelona, que va rebre l'encàrrec de recollir cançons dels països de parla catalana per a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Joan Tomàs, en diferents missions que va dur a terme, escrivia als directius,[33] que també eren amics, per a informar-los de l'avenç dels treballs, cosa que també va fer en la missió 29, a l'Alt Empordà l'estiu de 1927. Lluís M. Millet, que només va participar en aquesta missió, també escrivia cartes, però, en aquest cas, amb un motiu diferent: el mestre Lluís Millet i Pagès era el seu pare. Així, a les cartes, s'hi podien trobar comentaris sobre la recerca de cançons barrejats amb observacions familiars, que reflectien la confiança entre pare i fill. En alguna d'aquestes cartes, Joan Tomàs afegeix algun comentari personal aprofitant que en Lluís Maria escrivia

32. L'Orfeó Català és una societat coral fundada el 15 de setembre de l'any 1891 per Lluís Millet, Amadeu Vives i Aureli Capmany i va ser un orfeó capdavanter dins el panorama musical català (font: Wikipèdia).

33. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC): Cartes a Lluís Millet 1927. R374.1 fins al 12.Cartes a Francesc Pujol 1927_1_FFP 3.2.04_R0002469-2519_2475 i 2477.
Memòria Digital de Catalunya (MDC): MilletOC_8500_full.jpg fins a la 8553.

al seu pare, evitant així haver de redactar-ne una altra ell mateix. Lluís M. Millet feia servir paper de carta i sobres amb el logotip de l'Hotel París, de Figueres, on s'allotjaven, excepte les dels dies 22 i 24 de juliol, en què les cartes van ser escrites en paper sense timbrar.

Tot i que en la memòria, que hem transcrit en un altre apartat, ja es descriu de manera exhaustiva el treball del dia a dia, hem volgut transcriure també algunes cartes, especialment aquelles que fan referència a Lladó i a Navata, ja que són un testimoni de les vivències d'aquells dies, escrites probablement en un altre to més personal i de confiança que la crònica. La transcripció és literal.

La primera de les cartes la reproduïm, ja que ens situa al dia de l'arribada al punt estratègic des d'on es desplaçarien cada dia a un poble de l'Alt Empordà i on tornarien cada vespre:

Figueres 22 de juliol de 1927 [34]

Sr. En Lluís Millet:
Estimat papà: hem arribat a Figueres sens cap novetat: abans de tres quarts de sis ja hi érem. Fa una calor fantàstica: em sembla que en fa més que a Barcelona. Sembla que a l'hotel estarem bé: avui per això encara tenim de sopar.

Hem anat a veure el Sr. Puig Pujades, que està molt enterat de lo de l'Empordà i que de primer antuvi no ens ha produït impressions gaire optimistes. Demà el tenim de tornar a veure i ens senyalarà relacions (si és que les troba) en el camp de les cançons.

En canvi hem anat també a veure l'organista de la parròquia Mn. Albert, qui ens ha donat impressions optimistes i ens ha senyalat pobles i alguna relació dintre els mateixos per trobar cançons. Veurem què en sortirà de tot això. No hem determinat encara el que farem demà: depèn de lo que digui el Sr. Puig Pujades. Anirem també a veure a en Passoles[35] *ja que encara no hem tingut temps.*

Molts records a l'Albina, àvia i demés i una forta abraçada del teu fill que molt t'estima.

Lluís Maria

34. CEDOC. Fons Lluís Millet Pagès - Lluís Millet Millet. Correspondència Tomàs-Millet. R374.2.

35. Passoles. Era professor de música i piano a Figueres.

P. D. Records d'en Tomàs

Escriu-me, si vos plau, força sovint: l'adreça és: Hotel París, Figueres.

En Tomàs m'encarrega que facis el favor de fer-li una recomanació de cel·la a Montserrat per la seva senyora que es diu: Trinitat Bonell de Tomàs, i que me l'enviïs aquí a Figueres junt amb la contesta a aquesta carta.

Val

Sobre de l'Hotel París utilitzat per enviar les cartes des de Figueres. Foto: CEDOC

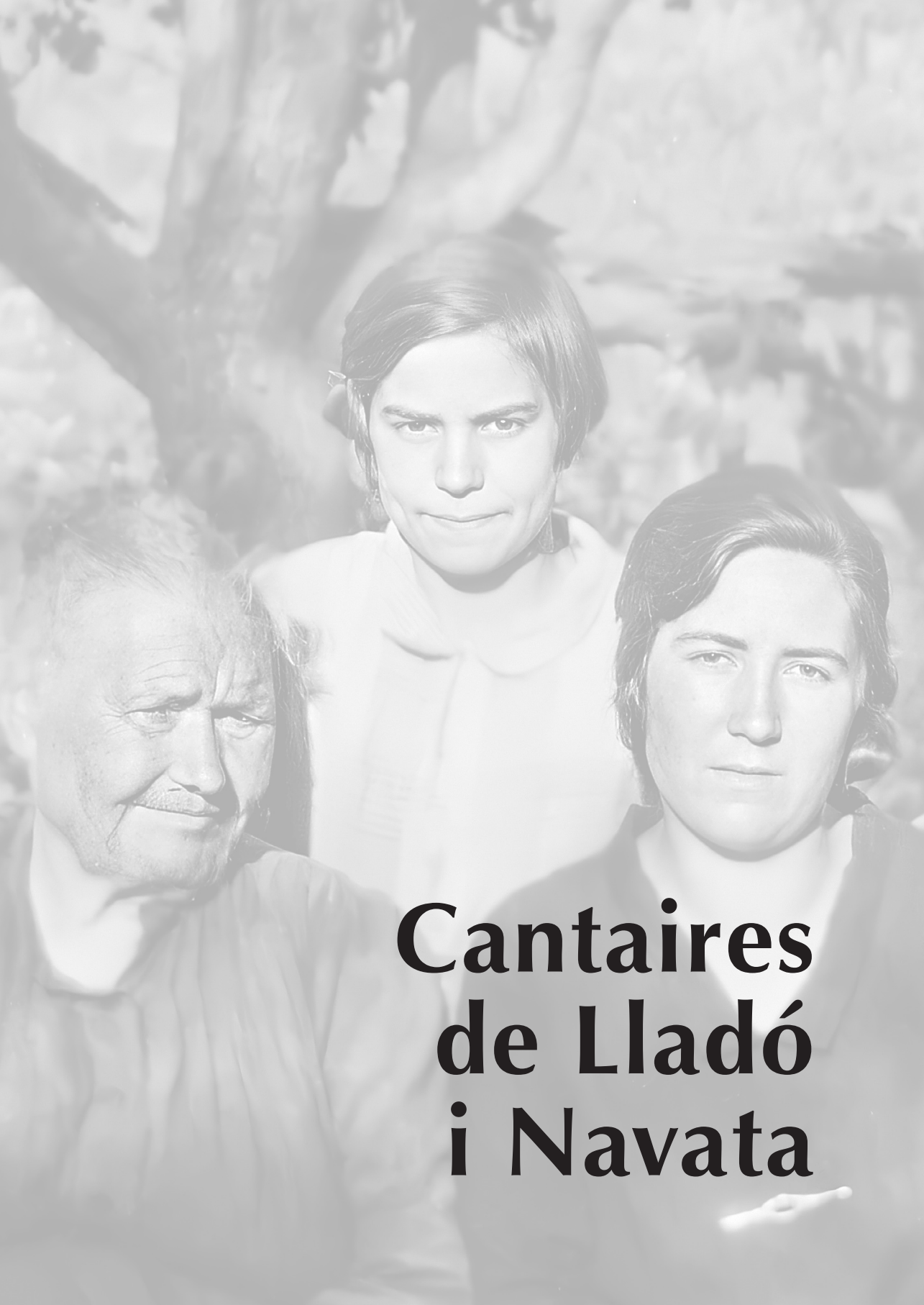

Cantaires de Lladó i Navata

CANTAIRES DE LLADÓ

Una de les tasques dels missioners era fer fotografies dels cantaires i d'elements que consideressin d'interès, pràctica que es va dur a terme en bona part de les missions. Joan Tomàs, Baltasar Samper i Palmira Jaquetti són els autors de la major quantitat de captures. Actualment, es conserven aproximadament 4.000 fotografies de tota l'OCPC.

En observar aquestes imatges, criden l'atenció detalls com els rostres, les mirades, les expressions, la vestimenta i la posició corporal dels cantaires. Tots aquests elements ens fan reflexionar sobre la duresa del treball que aquesta gent havia realitzat. En definitiva, les fotografies esdevenen una font inesgotable per a comprendre com era la vida d'aquests avantpassats nostres, que van contribuir a deixar-nos un valuós tresor cultural.

L'any 1926, Antoni Bonell i Joan Tomàs van passar un dia a Lladó. Venien de la Garrotxa i començaven a preparar la missió de l'any següent, que seria a l'Alt Empordà. No van escriure cap memòria però sí que van deixar algunes fotografies i comentaris sobre els cantaires.

CANTAIRES DE LLADÓ L'ANY 1926

Maria Arqué i Gibrat, *Maria la Gavatxa*

Filla d'Arles de Tec (Rosselló), de 75 anys –fa 34 anys que viu a Lladó, on té una filla casada. Aquestes cançons les aprengué a la seva terra quan era petita. El seu pare comerciava tallant boscos. A aquesta dona li diuen la Gavatxa. [Els va cantar cançons l'any 1926 i també el 1927.]

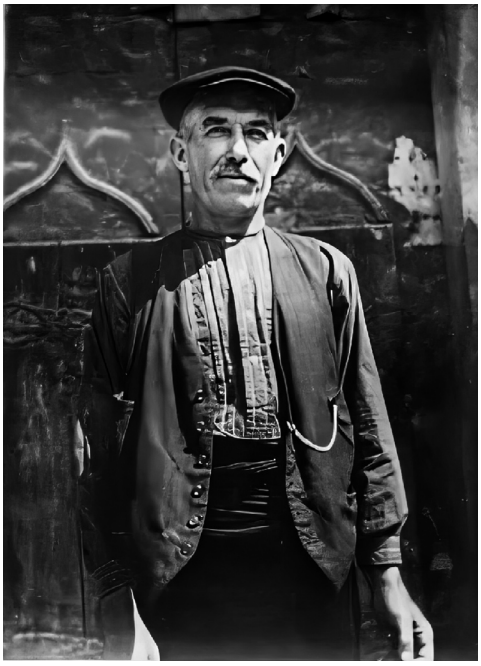

Joaquim Critx Florit

De 57 anys, fill de Segaró –músic sense solfa– rellotger.

Miquel Juandó Vallrodó, *Quel Vadó*

(Sense fotografia)

Fill de Lladó. 45 anys, pagès. Li agrada cantar.

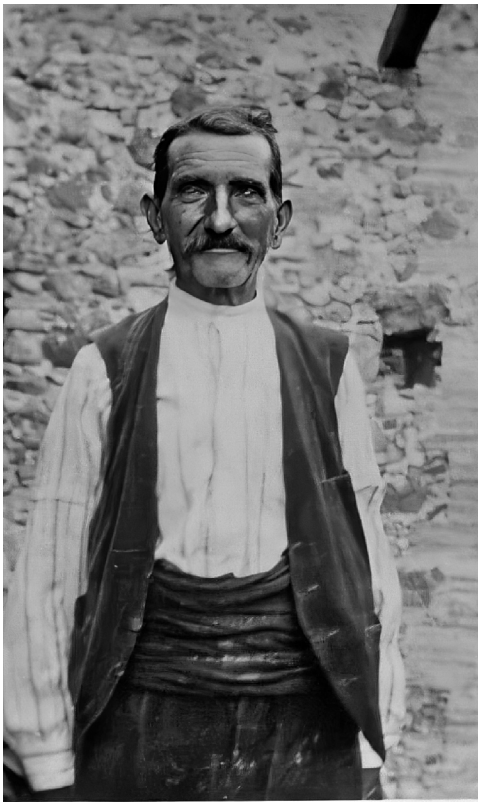

Isidro Terradas i Sitjà, *Sidro Pussa*

Fill de Lladó –64 anys. Tota la vida ha sigut pagès. Aprenia les cançons collint olives agradant-li molt cantar.

CANTAIRES DE LLADÓ L'ANY 1927

Litus Bertran

[Van deixar aquesta foto, feta davant la porta de l'església romànica, però no hi ha cap nota ni trobem cap cançó que digui que la va cantar ell. Potser no va cantar però els va ajudar en alguna altra cosa.]

Carme Ferrer, *la Barrala*

De 78 anys, filla de Lladó. Actualment viu a Can Barral, masia a un quart lluny del poble. Viu amb el seu fill i, com que no pot fer res perquè pateix de feridura, bressa la mainada i els canta cançons. Canta amb veu rogallosa però afina bé.
Diu que sempre li ha agradat molt el cantar i que quan sentia una cançó de seguida l'aprenia. Moltes de les cançons que sap, les havia sentides cantar a l'Hostal de Cal Merlo, que era prop de casa seva, quan era jove i vivia al poble. És una dona molt riallera i no es fa pregar gens per cantar.

CANTAIRES DE NAVATA L'ANY 1927

Francisca Pagès i Bertran

De 80 anys, filla de Prats de Molló i que actualment [1927] viu a Navata. Li ha agradat cantar sempre i sap moltes rondalles. Havia après les cançons anant a filar a les vetlles.

Antònia Pla i Quintana

De 45 anys, filla del Torn (prop del Collell). Li ha agradat sempre cantar. Fentho quan era petita feia badar a la gent, segons propi testimoni. Les cançons que sap les aprengué sentint-les pel bosc anant a rusclar ('operació que consisteix a pelar l'escorxa de l'alzina').

Transcripció de les cançons de Lladó

David Antius i Campos
Raül Moliner i Tortosa
Manel Pedreira i Font

CANÇONS RECOLLIDES A LLADÓ L'ANY 1926

478. SÒ DEL FLUVIOL

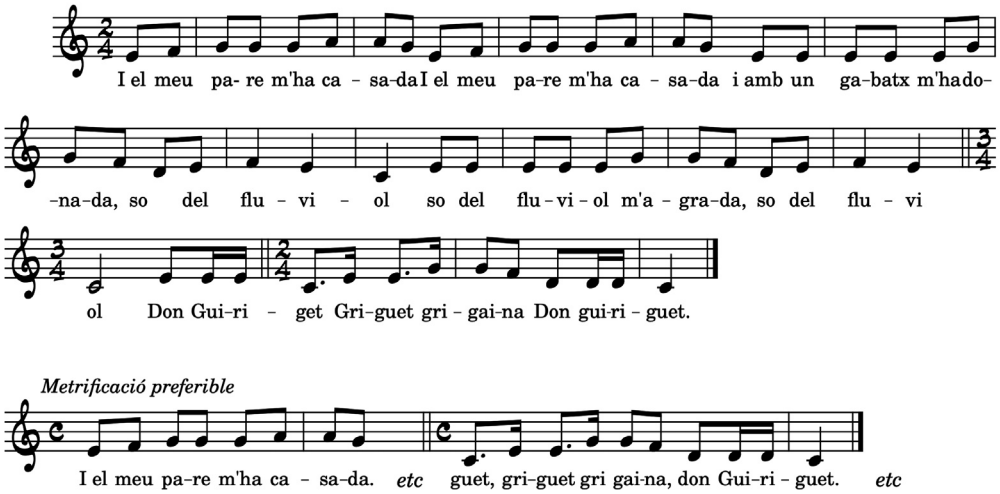

I al meu pare m'ha casada (bis)
i amb un gabatx m'ha donada

	Sò del fluviol
–Resposta–	*sò del fluviol m'agrada*
	sò del fluviol

Si me'n fa dormir a la palla (bis)
jo per això no'm som casada

–al sellé me'n he baixada,
–d'un corté de cansalada,
–molt poca jo n'he deixada,
–la bota jo n'he encetada,
–molt poca jo n'he deixada,
–el marit m'hi ha atrapada,
–què fas ací, desgraciada?
–jo amb tu 'm tinc per mal casada
–que un gavatx ja mai m'agrada
–tenia els amors a Espanya.

–Altra	*Don Guiriguet*
Resposta–	*Guiriguet Guirigaina*
	Don Guiriguet

Diu a l'original:
Josep Pou Camps, (a) Liu 50 anys, fill de Vila-sacra, des dels onze mesos d'edat que viu a Lladó. Sap de música i fa de pagès, aficionat a cantar, havia dirigit un coro, és amable i sembla tenir alguna pretensió un xic excesiva.

Lladó, 29 d'agost de 1926

479. LA BEL·LA D'OLOT

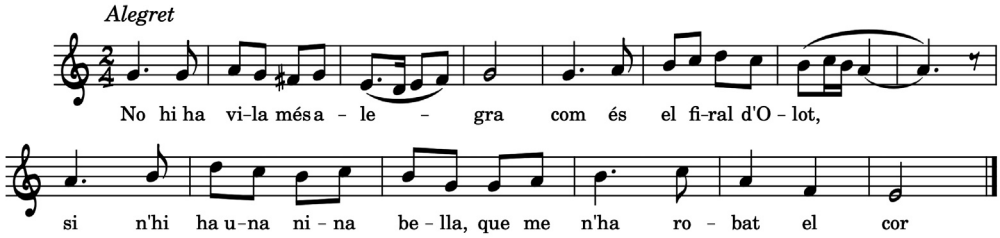

No hi ha vida més alegra
cum és el firal d'Olot
que n'hi ha una nina bel·la
que n'ha robat el cor.

Nina bel·la, nina bel·la
si em volguessis fer un petó
te'n diria mil vegades:
prenda del meu cor,
te'n regalaria una nina
per divertir-nos los dos.

Si ta mare te'n pregunta
aquesta nina de qui és:
–L'he trobada dins d'un barco,
deu ésser dels mariners.

Cantada peer Josep Pou a Lladó el 29 d'agost de 1926

480. EL BON CAÇADOR

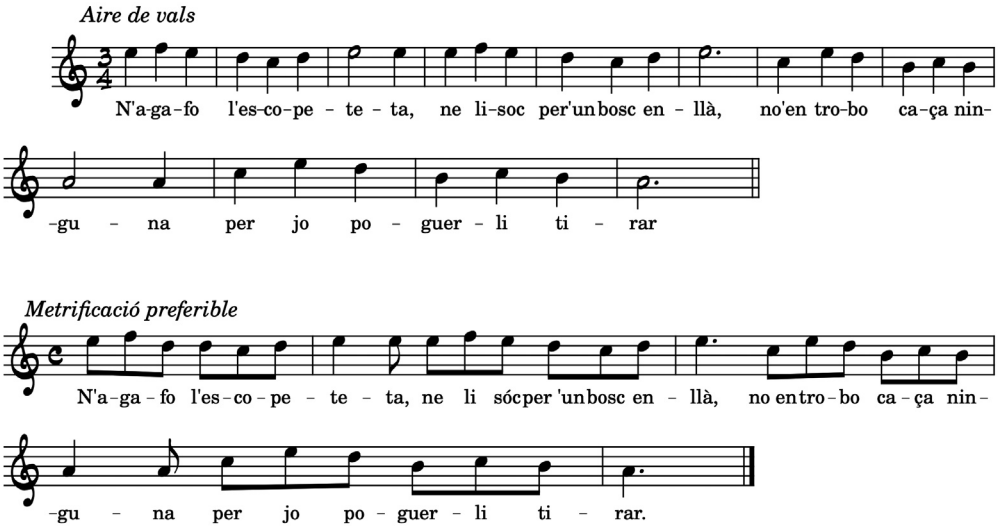

N'agafo l'escopeta
ne tiraré per un bosc enllà
no'n trovoc cassa ninguna
per jo puguer-li-n tirar;
més un pastor i una pastora
sota el peu d'un olivar.

Culloc un ram de violes
i a sobre els hi vaig tirar,
les violes eren fresques
la nina se'n reixondà.

–què t'hi pensaves, gran jove,
què t'hi pensaves trobar?

–La teva amor, donzelleta
si me la volies dar.

Diu a l'original:
Miquel Juandó Vallrodó (a) Quel Vadó, fill de Lladó. 45 anys, pagès. Li agrada cantar.
Lladó, 29 d'agost de 1926

CANÇONS RECOLLIDES A LLADÓ DURANT L'ESTIU DE 1927, PER JOAN TOMÀS I LLUÍS M. MILLET, PER A L'OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA

30. EL MOLÍ DE LA VILA

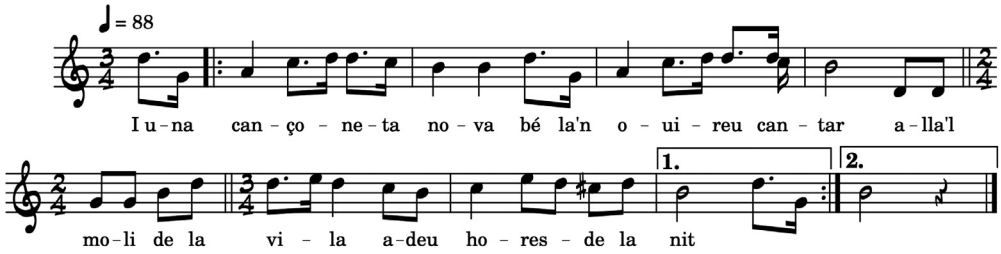

I una cançoneta nova
bé la'n ouireu cantar
i allà'l molí de la vila
i a deu hores de la nit.

Ja n'hi ha una descendenta (bis)
conversant n'el seu amic
si n'hi n'era molt fort igual
si ella ne festejava
un senyor oficial.

I un dia n'allí al pessatge
tots apriats per marxar
l'una s'hi gira amb a l'altre
i li n'escapa el plorar

Jo'ls in dic no'n ploreu nines
no'n tingueu aflegiment
que acaba la campanya
si som vius bé tornarem

Me de veure aqueixa marxa
la flu dels nostros galants
ara se'n va din la França
que qui sap quan tornaran

I un dia a n'allí al pessatge
ella s'hi escau a passar
com veu que ve no li'n deia
si s'hi posa a estossegar

Si s'hi gira cara a cara
la presenci del seu cor
si li'n diu: –Déusiau nina
m'hi apropi de l'amor

Si s'hi gira cara a cara
si li'n fa l'acatament
si n'ha fet una rialla
i ai molt amurusament

Me de veure aqueixa marxa
la flu dels nostros galants
i ara si s'en van din França
que qui sap quan tornaran

No'n ploreu no'n ploreu nines
no'n tingueu aflegiment
que acabada la campanya
si som vius ja tornarem.

A l'original diu:
Cantada per Maria Arqué i Gibrat, filla d'Arles ne'l Tec (Rosselló), de 77 anys. Li diuen la Maria gavatxa. L'any passat la coneguerem ja aquí mateix, i ens cantà cançons molt boniques.
Lladó, 26 de juliol de 1927

31. PETIT JOLI TAMBOUR

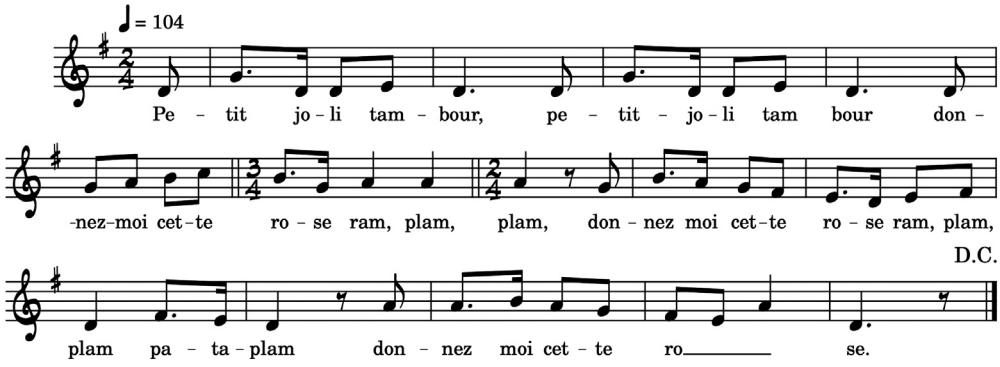

–Petit joli tambour (bis)
donnez-moi cette rose,
ram, plam, plam,
donnez-moi cette rose
ram, plam, plam,
pataplam,
donnez-moi cette rose.

–Fille du Roi (bis)
je vous la remercie.

Dans mon pays
je n'ai de plus jolies.

J'ai ma bagette en or
ma vassino (?) de plate. (?)

Que pour toi
je n'ai de plus jolies.

Fille du Roi
je te la remercie.

Je'n trouveré
ai que je n'ai
je n'ai de plus jolies.

Fille du Roi
je te la remercie.

Cantada per Maria Arqué i Gibrat "Gavatxa", a Lladó el 26 de juliol de 1927

32. EL COMTE ARNAU

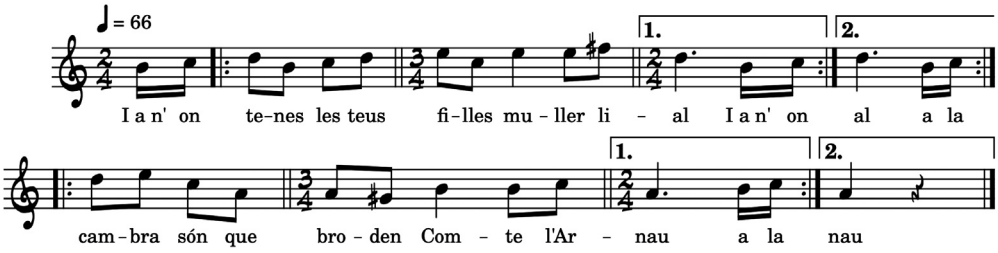

———————————————

–I a n'on tenes les teus filles?
muller lial.
–A la cambra són que broden
Comte l'Arnau.

–Me les deixaríeu veure?
–Massa me'ls espantaries.

———————————————

–Ne faràs c'ritat als pobres.
–Jo sóc n'el infern que cremi.

(text incomplet)

Cantada per Maria Arqué i Gibrat "Gavatxa", a Lladó el 26 de juliol de 1927

33. CANÇÓ DE CAMÍ

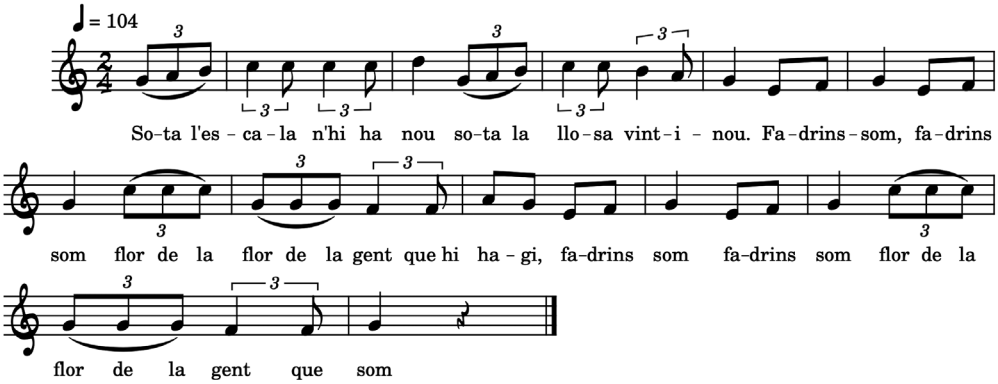

Transcripció de les cançons de Navata

David Antius i Campos
Raül Moliner i Tortosa
Manel Pedreira i Font

CANÇONS RECOLLIDES A NAVATA DURANT L'ESTIU DE 1927, PER JOAN TOMÀS I LLUÍS M. MILLET, PER A L'OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA

346. BONICA PER DAMA

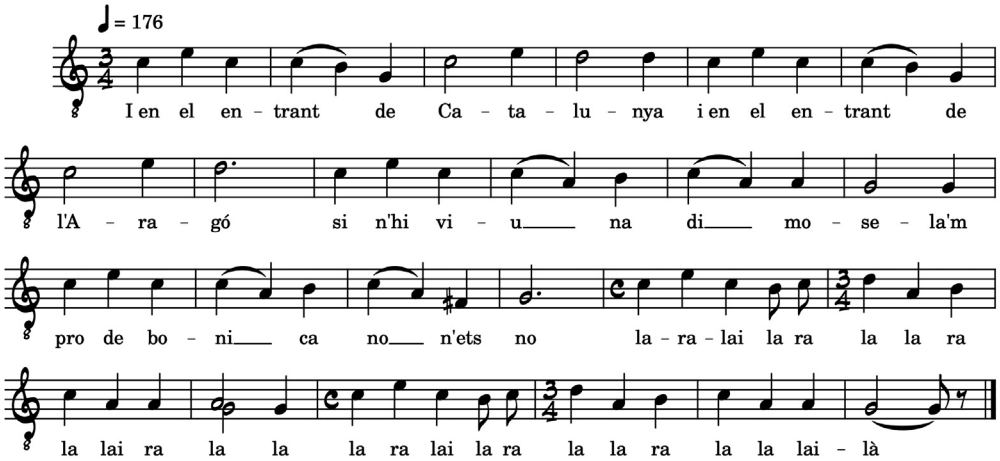

I en el entrant de Catalunya,
i en el entrant de l'Aragó,
si n'hi vi'una dimosela'm
pro de bonica no n'ets, no;

la - ra - lai - la - ra - la la
–*Tornada*– *ra la - lai - ra - la - la*
la - ra - lai - la - ra - la la
ra - la - la - lai - la

–sóc tan bonica jo per dama
cum n'ès vostè per regidor;
si per de cas no ho voleu creure,
aixequeu-li'n los faldillots:

n'allí'n veureu la flor d'un lliri,
les armes d'un emperador;
–una nit dormo'c amb el senyor alcalde,
l'altra nit dormo'c amb el rector,

l'altra nit dormo'c amb el vicari,
qu'és a la nit que descanso melló.

Diu a l'original:

Cantada per Antònia Pla Quintana, de 45 anys, filla del Torn (prop del Cullell) li ha agradat sempre cantar. Fent-ho quan era petita, feia badar a la gent, segons propi testimoni. Les cançons que sab, les aprengué sentint-les pel bosc anant a rusclar (operació que consisteix en pelar l'escorxa de l'alzina). Navata, 16 d'agost

347. LA DAMA DE REUS

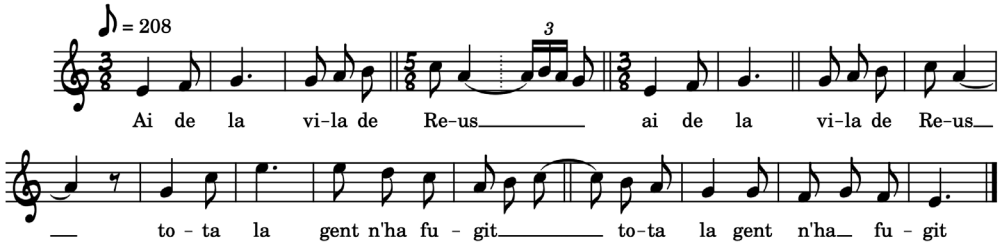

Ai de la vila de Reus: (tres)
tota la gent n'han fugit,
menos una noble dama
que'n té pres el seu marit:

set anys fa que le'n té pres,
i set més que no l'ha vist,
i un dia en baixant l'escala
Capitelo veu venir,

–Capita'l bon capitelo
voleu treure'l meu marit?
–I el teu marit le'n treuria,
si una nit vols dormir amb mi;

ella se'n gira i se'n torna
i esplicar-ho al seu marit:
mira'l meu marit, què'm diuen:
que bé te'n treuran d'aquí

que bé te'n treuran d'aquí
si una nit amb ell vaig a dormir;
–ves-hi, ves-hi, noble dama
ves-hi per l'amor de mi;

quan se'n lleva la cotilla
ella ne fa un gran sospir:
–no'm sospiris noble dama,
no'm sospiris al marit,

que demà abans no serà de dia
tu veuràs el teu marit;
i ella ja n'és matinera
i matinera se'n vestí:

ja'n treu el cap a la ventana
i en veu penja'l seu marit:
–i ai traidor del capitelo
que m'ha mort el meu marit;

–no'n sospiris noble dama
no'n sospiris per marit.
–tinc tres-cents homes amb armes,
podràs tria'l més bonic

si cap d'ells no t'hi agrada,
t'hi podràs casar-te amb mi,
tinc la meva amor malalta
que se'n 'caba de morir

que si Déu no me la mata
també la'n faré morir
–no ho fassi no'l capitelo
no ho fassi no pas per mi

'xis cum ho faria d'ella
desemprés ho faria de mi;
no tingui po'l capitelo
que de les meves mans ha de morir
i un dia l'esperava
n'allí les corts de Madrid

Cantada per Antònia Pla a Navata, el 16 d'agost de 1927

348. LA DAMA DE PARÍS

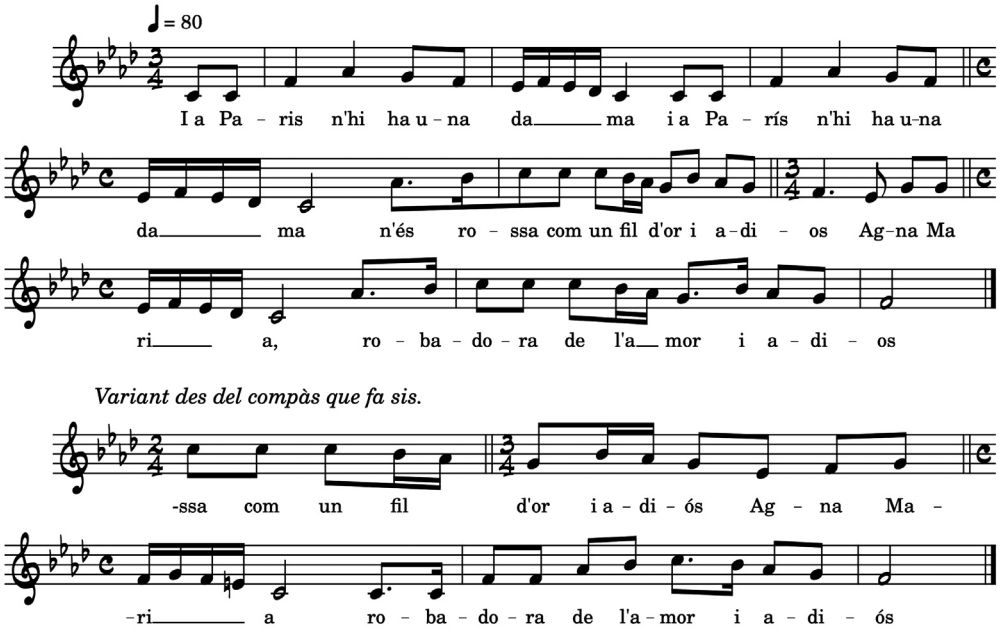

I a París n'hi ha una dama (bis)
n'és rossa com un fil d'or;

i <u>adiós</u> Agna Maria
–Tornada– *robadora de l'amor*
i <u>adiós</u>

seu mare la'n pentinava
i amb una pinteta d'or,
cada cabell una trena,
cada trena un ram de flors;

cada trena un ram de flors,
cada dit un anell d'or,
el seu germà se la mirava
i amb un ull molt piadós;

seu germà la'n porta a missa,
i amb un cavall molt brillós
com passen el cementiri,
los altants relluen tots;

quan ne pren aigua beneita
los anells li'n cauen tots;
el seu germà <u>ja'ls</u> <u>hi'n</u> posava,
els hi'n posa de dos en dos,

el capellà <u>se'n</u> gira endarrera: –quina
dama qu'en veig jo!
l'escolà que li ajuda:
–per mi la'n voldria jo!

(text incomplet)

Cantada per Antònia Pla Quintana a Navata, el 16 d'agost de 1927

349. LA CIUTAT DE BARCELONA

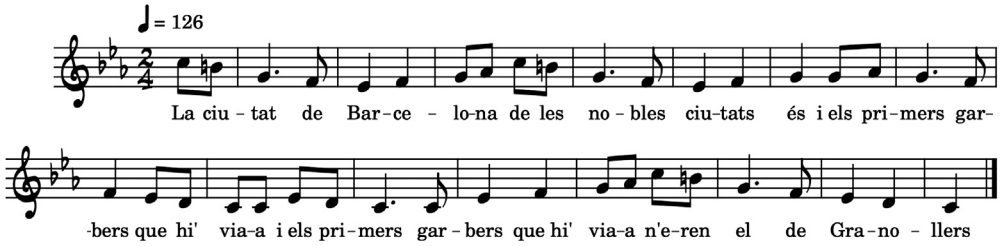

La ciutat de Barcelona,
de les nobles ciutats és,
i el primers garbers que hi'via (bis)
n'eren el de Granollers;

i tot lo dia s'hi passegen
per la plaça i pels carrers
l'hora del vespre s'acosta
–i anem a sopar garbers

que hi haurà perdiu per home,
i per postres culcom més,
i en responde un de la colla:
–'xò no és sopar de garbers;

i en responde un de la casa:
–ni tampoco de cavallers;
i a mentre anaven sopant
passa l'amo i els hi digué:

–doneu-me'n els noms minyons
que's cosa que a mi'm convé:
tots els noms els hi donarem
fora un que ho entengué:

amb un salt n'és a la taula
amb un altre a l'escalé
amb un altre a mitja escala,
amb un altre és al carrer:

es posa a cridar "garbaires"
es posa a cridar "garbers"
–Pubill si no mous les cames
ton germà no'l veuràs més;

i el Pubill se'n n'anava
que'n semblava un llucifer;
i en el pujant de l'escala
jo li'n mato el ca llebrer

–Pubill a n'a mí no'm matis
que'ls garbers t'els tornará;
–no't senti grat que me'ls tornis,
que jo ja me'ls a pendré:
i en el replà de l'escala,
la cabiesa li'n rompé.

Cantada per Francisca Pagès i Bertran, de 80 anys, filla de Prats de Molló i que actualment viu a Navata i li ha agradat cantar sempre i sap moltes rondalles. Havia après les cançons anant a filar a les vetlles.
Navata, 16 d'agost de 1927

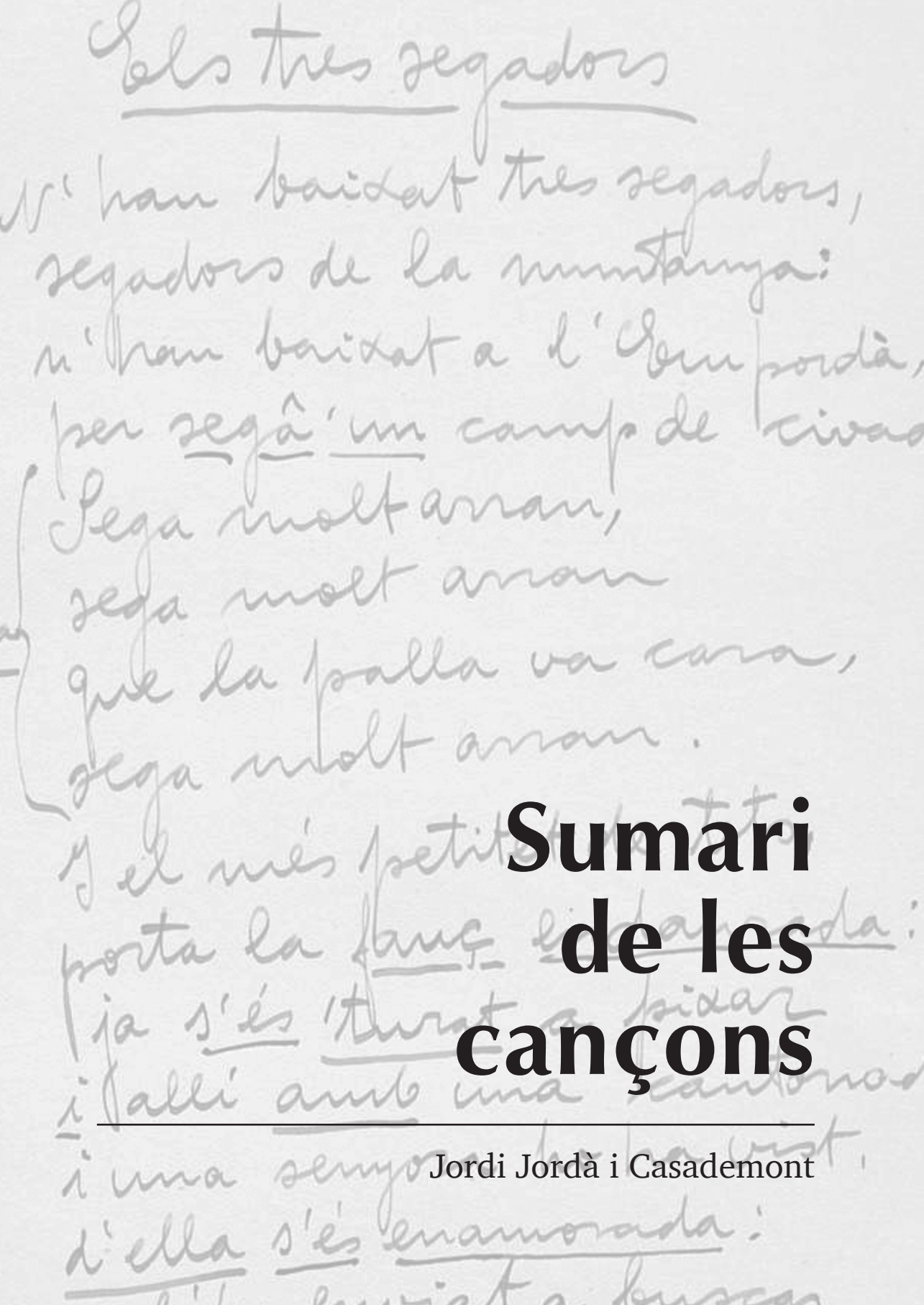

Sumari de les cançons

Jordi Jordà i Casademont

492	Joves d'avui en dia	Antònia Pla Quintana	210
493	El mestre	Antònia Pla Quintana	211
494	Els estudiants de Tolosa	Antònia Pla Quintana	212
495	El sastre	Antònia Pla Quintana	213
496	Temps de primavera	Antònia Pla Quintana	214
497	Vaig a l'horta	Antònia Pla Quintana	215
498	El pardal	Antònia Pla Quintana	216
499	El dimoni i Sant Antoni	Antònia Pla Quintana	217
500	Per dona'm tristor	Antònia Pla Quintana	218

ÍNDEX ALFABÈTIC DE TOTES LES CANÇONS RECOLLIDES A LLADÓ I NAVATA

OCPC - Anys 1926 i 1927

Missions d'Antoni Bonell, Joan Tomàs i Lluís M. Millet

Núm. Ordre	Títol	Cantaire	Pàgina
488	A Betlem me'n vull anar	Antònia Pla Quintana	205
351	A les muntanyes més altes	Antònia Pla Quintana	189
378	Angeleta	Carme Ferrer "la Barrala"	172
346	Bonica per dama	Antònia Pla Quintana	184
485	Cançó amorosa (I)	Maria Arqué Gibrat "la Gavatxa"	115
490	Cançó amorosa (II)	Dolores Vergés Font	120
33	Cançó de camí	Pere Vayreda Olivas	132
491	Cançó de soldat	Isidro Terradas Sitjà "Sidro Pussa"	121
206	Caramelles	Pere Vayreda Olivas	155
356	Catarina (I)	Antònia Pla Quintana	194
480	Catarina (II)	Antònia Pla Quintana	196
483	Corrandes (I)	Joaquim Critx Florit	112
41	Corrandes (II)	Pere Vayreda Olivas	142
200	Corrandes (III)	Mercè Gou i Rovira	149
210	Corrandes (IV)	Carme Ferrer "la Barrala"	159
492	Darrer diumenge d'agost	Dolores Vergés Font	122
212	Déu vos guard, mestre Joan	Carme Ferrer "la Barrala"	162
37	Dona Arbuela	Carme Ferrer "la Barrala"	136
482	Donya Landa	Antònia Pla Quintana	198
480	El bon caçador	Miquel Juandó "Quel Vadó"	110
497	El caballero	Dolores Vergés Font	126
215	El castell de Bellaire	Carme Ferrer "la Barrala"	166
197	El castell de Bons Aires	Mercè Gou i Rovira	146
32	El comte Arnau	Maria Arqué Gibrat "la Gavatxa"	132

355	El dia de Sant Pere	Antònia Pla Quintana	193
499	El dimoni i Sant Antoni	Antònia Pla Quintana	217
499	El frare blanch	Isidro Terradas Sitjà “Sidro Pussa”	127
493	El gallardo mosso	Isidro Terrats	123
203	El gitano	Mercè Gou i Rovira	152
218	El mestre (I)	Carme Ferrer “la Barrala”	170
493	El mestre (II)	Antònia Pla Quintana	211
204	El mestre (III)	Mercè Gou i Rovira	153
491	El meu pare m’ha casada	Antònia Pla Quintana	209
30	El molí de la vila	Maria Arqué Gibrat “la Gavatxa”	129
486	El pardal (I)	Maria Arqué Gibrat “la Gavatxa”	116
498	El pardal (II)	Antònia Pla Quintana	216
353	El pomeret	Antònia Pla Quintana	191
34	El rector de Cornellà	Pere Vayreda Olivas	133
482	El rector de Monferrer	Josep Pou Camps “Liu”	111
489	El rei Herodes	Isidro Terradas Sitjà “Sidro Pussa”	119
487	El rossinyol	Maria Arqué Gibrat “la Gavatxa”	116
495	El sastre	Antònia Pla Quintana	213
494	Els estudiants de Tolosa	Antònia Pla Quintana	212
38	Els fadrins de Garriguella	Carme Ferrer “la Barrala”	138
208	Els lladres de Terra-prim	Carme Ferrer “la Barrala”	157
488	Els trabucaires	Maria Arqué Gibrat “la Gavatxa”	117
494	Els tres pastorets	Isidro Terrats	123
486	Els tres segadors	Antònia Pla Quintana	203
217	Els tres tambors	Carme Ferrer “la Barrala”	169
35	Gent de Llers	Carme Ferrer “la Barrala”	134
216	I ai fadrins ‘neu ab cuidado	Carme Ferrer “la Barrala”	167
385	I al dematí se’n lleva	Carme Ferrer “la Barrala”	182
376	I una matinada fresca (I)	Carme Ferrer “la Barrala”	172
377	I una matinada fresca (II)	Carme Ferrer “la Barrala”	172
380	Isabel	Carme Ferrer “la Barrala”	175
201	Jo me’n faré la lluna	Mercè Gou i Rovira	150
492	Joves d’avui en dia	Antònia Pla Quintana	210
205	l’Àngel i els pastors	Mercè Gou i Rovira	154
498	L’any de l’eclipsi de sol	Dolores Vergés Font	126
500	L’enganyadeta	Isidro Terradas Sitjà “Sidro Pussa”	128
213	L’escriveta	Josep Rovira i Martí	163
350	L’estudiant de capellà	Antònia Pla Quintana	188
479	La bel-la d’Olot	Josep Pou Camps “Liu”	109
207	La cinta daurada	Carme Ferrer “la Barrala”	156

349	La ciutat de Barcelona	Francisca Pagès Bertran	187
382	La dama de Lion (I)	Carme Ferrer “la Barrala”	179
489	La dama de Lion (II)	Antònia Pla Quintana	207
36	La dama de París (I)	Carme Ferrer “la Barrala”	135
196	La dama de París (II)	Mercè Gou i Rovira	145
348	La dama de París (III)	Antònia Pla Quintana	186
383	La dama de París (IV)	Carme Ferrer “la Barrala”	180
347	La dama de Reus	Antònia Pla Quintana	185
40	La flor del llinet	Carme Ferrer “la Barrala”	141
379	La mare i la filla	Carme Ferrer “la Barrala”	174
496	La minyona de Lladó	Dolores Vergés Font	125
487	La mort de la núvia	Antònia Pla Quintana	204
198	La nit de Sant Joan	Mercè Gou i Rovira	147
199	La presó de França	Mercè Gou i Rovira	148
495	La pretenciosa	Isidro Terrats	124
485	Les nines de Cerdanya	Antònia Pla Quintana	202
352	Meu marit tenia enveges	Antònia Pla Quintana	190
39	Muntanyes del Canigó	Carme Ferrer “la Barrala”	139
490	N’eren mare i filla	Antònia Pla Quintana	208
381	N’eren tres fadrins	Carme Ferrer “la Barrala”	177
214	Nines que aneu a l’aigua	Josep Rovira i Martí	165
484	Niu de rossinyols	Antònia Pla Quintana	200
500	Per dona’m tristor	Antònia Pla Quintana	218
31	Petit joli tambour	Maria Arqué Gibrat “la Gavatxa”	131
481	Prenguent la fresca	Antònia Pla Quintana	197
209	Quan jo n’era petitet	Carme Ferrer “la Barrala”	158
384	Que si n’eren tres ninetes	Carme Ferrer “la Barrala”	181
357	Santa Agnès	Antònia Pla Quintana	194
484	Santa Magdalena	Maria Arqué Gibrat “la Gavatxa”	113
478	Sò del fluviol	Josep Pou Camps “Liu”	108
354	Som festejat	Antònia Pla Quintana	192
496	Temps de primavera	Antònia Pla Quintana	214
211	Tinc un pare i una mare	Carme Ferrer “la Barrala”	161
481	Ull de bou	Josep Pou Camps “Liu”	111
483	Un carrer català	Antònia Pla Quintana	199
202	Un dia em passejava	Mercè Gou i Rovira	151
497	Vaig a l’horta	Antònia Pla Quintana	215